

Statistikk om vold mot kvinner, vold i nære relasjoner, og vold og overgrep mot barn

Kartlegging av statistikkbehov og hva SSB har av data og statistikk

Siri Fjærtøft Fossanger og Susanne Fjelldalen

TALL

SOM FORTELLER

NOTATER / DOCUMENTS

2026/16

I serien Notater publiseres dokumentasjon, metodebeskrivelser, modellbeskrivelser og standarder.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 18. mars 2026

ISBN 978-82-587-2086-4 (elektronisk)

ISSN 2535-7271 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Dette notatet inneholder resultater fra forprosjektet «statistikk om vold mot kvinner, vold i nære relasjoner, og vold og overgrep mot barn», der hensikten har vært å kartlegge og avklare statistikkbehov knyttet til disse kriminalitetsområdene i henhold til forpliktelsene i Istanbul- og Lanzarotekonvensjonen, samt Barnekonvensjonen. Notatet inneholder en beskrivelse av hva som er etterspurt av statistikk, hva SSB har av registerbasert data og statistikk på feltet i dag, og hvor det foreligger mangler eller kunnskapshull. Det er satt opp flere forslag til mulig videre samarbeid om statistikkutvikling, både på kort og lengre sikt.

Resultatene som fremgår av dette arbeidet danner grunnlag for en vurdering om, og eventuelt hvordan, prosjektet skal videreføres.

Prosjektgruppen har bestått av medarbeidere ved gruppe for kriminalstatistikk, ved seksjon for Inntekt og leveårsstatistikk:

- Siri Fossanger (seniorrådgiver, SSB)
- Susanne Fjelldalen (seniorrådgiver, SSB)

Prosjektet er finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 12. mars 2026

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

For å kunne oppfylle Norges rapporteringsforpliktelser etter artikkel 11.1 a i Europarådets konvensjon om å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen), er det behov for statistikk av høy kvalitet som sikrer sammenlignbarhet over tid. Norge er anbefalt å styrke innsatsen for å sikre innsamling av data som fordeler på kjønn, alder, voldstype og relasjon mellom den utsatte og gjerningspersonen. Tilsvarende behov knytter seg også til FNs konvensjon om barns rettigheter (Barnekonvensjonen) og Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk (Lanzarotekonvensjonen).

Dette notatet inneholder en beskrivelse av hva som er etterspurt av statistikk i de nevnte konvensjonene, og hva SSB har av registerbasert data og statistikk som kan dekke statistikkbehovene. I den forbindelse beskrives først hvordan SSBs kriminalstatistikker er bygd opp: Alle lovbrudd er fordelt i ni lovbruddsgrupper, og videre i ca. 150 underliggende lovbruddstyper. Disse består igjen av lovbruddskoder med en forklarende korttekst, som inneholder spesifiseringer av straffbare handlinger. De kan brukes til å lage andre lovbruddskategorier enn det som inngår i de faste statistikkene.

Istanbulkonvensjonen fastsetter en rekke straffbare handlinger som landene bør rapportere statistikk om. Disse er; psykisk vold (art. 33), forfølgelse (stalking) (art. 34), fysisk vold (art. 35), seksuell vold inkludert voldtekt (art. 36), tvangsekteskap (art. 37), kjønnslemlestelse (FGM) (art. 38), tvungen abort eller tvungen sterilisering (art. 39) og seksuell trakassering (art. 40). Tilsvarende gjelder for Lanzarotekonvensjonen, der en rekke handlinger knyttet til seksuell utnyttning og seksuelt misbruk av barn skal kriminaliseres. Disse er; seksuelt misbruk (art. 18), straffbare handlinger som dreier seg om barneprostitusjon (art. 19), straffbare handlinger som dreier seg om barnepornografi (art. 20), straffbare handlinger som gjelder et barns deltakelse i pornografisk opptreden (art. 21), korrumperting av barn (art. 22) og bearbeiding av barn for seksuelle formål (art. 23).

Barnekonvensjonen pålegger statene å beskytte barn mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning, herunder seksuelt misbruk (artikkel 19). Barn skal beskyttes mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk (artikkel 34), og det skal forbys salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi (artikkel 1-2).

Kunnskapskartleggingen viser blant annet at SSB:

- Har data og statistikk om mange av **lovbruddshandlingene** som spesifiseres i konvensjonene, men det er ofte ikke et én-til-én forhold mellom lovbrudd i disse konvensjonene og lovbruddstyper i SSBs kriminalstatistikker.
- Har statistikk med tidsserier som viser ofre for ulike lovbruddstyper etter kjønn, og som dermed viser typer av vold der kvinner ifølge anmeldelsene er overrepresentert som ofre.
- Har statistikk i tidsserier om blant annet **kjønn** og **alder** for henholdsvis offer og gjerningsperson, samt en del informasjon om **bosted/gjerningssted** (i hovedsak fylkesnivå).
- Ikke har registerbasert statistikk som angir type **relasjon mellom offer og gjerningsperson**. SSB har statistikk om enkelte typer lovbrudd begått i nære relasjoner, blant annet Mishandling i nære relasjoner. Denne dekker imidlertid ikke partnere som ikke har bodd sammen, og er ikke dekkende for alle handlinger som beskrives som vold i nære relasjoner i konvensjonen. SSB har imidlertid annen informasjon i datagrunnlagene som potensielt kan brukes til å lage mer dekkende statistikk om vold og overgrep i nære relasjoner, med mer opplysninger om relasjonen mellom offer og gjerningsperson.
- Har sett og beskrevet at det foreligger diverse mangler og kunnskapshull, og at det finnes informasjon i datagrunnlag/register som potensielt kan dekke noen av disse.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
1. Bakgrunn	6
1.1. Prosjektets formål	6
1.2. Avgrensning av prosjektet	7
1.3. Lovbruddstyper- og koder i SSB kriminalstatistikker	7
2. Statistikkbehov knyttet til Istanbulkonvensjonen	10
2.1. Definisjoner, vold mot kvinner og vold i nære relasjoner i Istanbulkonvensjonen	10
2.2. Datainnsamling, statistikk og forskning i Istanbulkonvensjonen	11
2.3. Typer av vold i Istanbulkonvensjonen, og hva SSB har statistikk om	12
2.4. Statistikk om vold mot kvinner og vold i nære relasjoner i norsk straffelov og i SSBs kriminalstatistikker	26
2.5. Er det mulig å fordele på kjønn, alder, voldstype og relasjonen mellom den utsatte og gjerningspersonen mm?	30
3. Statistikkbehov knyttet til Lanzarotekonvensjonen og Barnekonvensjonen	35
3.1. Definisjoner, vold og overgrep mot barn	36
3.2. Typer av vold som omfattes av Lanzarotekonvensjonen	36
3.3. Typer av vold som omfattes av Barnekonvensjonen	44
3.4. Har SSB statistikk om lovbruddstypene som inngår i Lanzarote- og Barnekonvensjonen?	44
4. Mangler eller kunnskapshull som SSBs kriminalstatistikker potensielt kan dekke	46
4.1. Typer lovbrudd	46
4.2. Relasjon mellom offer og gjerningsperson	46
5. Hvordan er de konkrete rapporteringsforpliktelsene løst i andre land?	49
5.1. Innhenting av informasjon fra andre offisielle statistikkprodusenter	49
5.2. Internasjonal standard for klassifisering av kriminalitet (ICCS)	50
6. Framtidig samarbeid om statistikkutvikling, rapportering og formidling av statistikk	51
6.1. Forslag til videre samarbeid, minst omfattende (kortere sikt)	51
6.2. Forslag til videre samarbeid, mer omfattende (lengre sikt)	51
6.3. Formidling av statistikk om vold mot kvinner, vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn	51
7. Oppsummering	53
Referanser	54

1. Bakgrunn

I henhold til artikkel 11 i Europarådets konvensjon om å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen), er partene forpliktet til regelmessig å samle inn relevante statistiske data om vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, og sørge for at informasjonen er offentlig tilgjengelig. Overvåkningskomitéen GREVIO anbefaler Norge å styrke innsatsen for å sikre omfattende innsamling av data om alle former for vold som er omfattet av Istanbulkonvensjonen, fordelt på kjønn, alder, voldstype og relasjonen mellom den utsatte og gjerningspersonen.

Også Riksrevisjonen viste i sin [undersøkelse av myndighetens arbeid mot vold i nære relasjoner](#) fra 2022, at det er begrenset kunnskap og statistikk på enkelte områder. Det er utfordrende å finne gode datakilder på voldsfeltet. Politiet har for eksempel ikke nasjonal oversikt over bruken av beskyttelsestiltak og det er fortsatt behov for å forbedre politiets registrering og statistikkføring, herunder relasjon mellom utsatt og utøver, i kriminalstatistikken. Behovet for bedre registrering og statistikkføring gjelder også internettrelaterte overgrep og seksuell utnyttelse av barn ved hjelp av digitale verktøy.

For å kunne oppfylle Norges rapporteringsforpliktelser etter Istanbulkonvensjonen, er det behov for statistikk av høy kvalitet som sikrer sammenlignbarhet over tid. Videre er tilgjengelighet på gode datakilder, og muligheter for å sammenstille og analysere statistikk, viktig for å danne et kunnskapsgrunnlag for et mer helhetlig og informert arbeid mot integritetskrenkende kriminalitet i Norge. Tilsvarende behov knytter seg også til FNs konvensjon om barns rettigheter (Barnekonvensjonen) og Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttelse og seksuelt misbruk (Lanzarotekonvensjonen), der et godt statistikkgrunnlag er viktig både for implementering av, og rapportering på, konvensjonene.

På dette grunnlag er det besluttet som tiltak i [Opptappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner \(2024–2028\)](#) at regjeringen, i samarbeid med SSB, vil utrede muligheten for videreutvikling av statistikk om vold mot kvinner, vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner.

1.1. Prosjektets formål

Justis- og beredskapsdepartementet (JD) ønsker bistand fra SSB til å gjennomføre et forprosjekt som i hovedsak har til hensikt å kartlegge og avklare statistikkbehov knyttet til de nevnte kriminalitetsområdene og konvensjonsforpliktelsene. Forprosjektet vil innebære en kunnskapskartlegging som inkluderer oversikt over hvilken statistikk som finnes på feltet i dag, og hvor det foreligger mangler eller kunnskapshull. SSB vil blant annet se til tilsvarende statistikkutvikling i og utenfor Norge, og hvordan de konkrete rapporteringsforpliktelsene er løst i andre land.

SSB skal også, etter ønske fra JD, vurdere muligheten for et potensielt fremtidig samarbeid med SSB om statistikkutvikling, rapportering og formidling av statistikk om vold mot kvinner, vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Målet for et fremtidig samarbeid med SSB er å kunne innhente kunnskap om utviklingstrekk og rapportere om håndhevelse av konvensjonsforpliktelser på en effektiv måte, med leveranser av tall og analyse som er kvalitetssikrede og sammenlignbare over tid.

SSB vil også vurdere muligheten for at ssb.no skal kunne fungere som en samlende landingsside for nasjonal statistikk om feltene, etter modell av nettsiden Bærekraftsmålene - Nasjonale indikatorer – SSB.

Leveransen vil være et notat som beskriver resultatene av kunnskapskartleggingen, og som redegjør for hvorvidt, og i så fall hvordan, et videre samarbeid om statistikkutvikling mellom JD og SSB kan videreføres etter forprosjektet. Notatet bør også inneholde en vurdering av om SSB kan samle offentlig statistikk om feltene på ett sted, ved samlende landingsside(r).

1.2. Avgrensning av prosjektet

I dette prosjektet skal vi kartlegge statistikkbehov, og hva SSB har av data og statistikk som kan brukes til å rapportere statistikk om vold mot kvinner, vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn. Dette er omfattende temaer, der det har vært nødvendig å gjøre en del avgrensninger. Istanbulkonvensjonen er den av konvensjonene som helt spesifikt inneholder en forpliktelse til å regelmessig inn forskjellige relevant statistiske data, og der det i den forklarende rapporten til konvensjonen helt konkret er omtalt hvilke datakategorier som bør inngå i datainnsamling og statistikk. Av den grunn er denne konvensjonen klart mest omtalt i denne kartleggingen, og brukt som utgangspunkt for beskrivelser av hvilke datakategorier SSB har data og statistikk om. Kartleggingen som gjøres i dette forprosjektet tar utgangspunkt i SSBs registerbaserte [offisielle kriminalstatistikker](#), samt grunnlagsdataene til disse som SSB mottar fra henholdsvis straffesaksregisteret (STRASAK) og reaksjonsregisteret (SSP). En kartlegging av hva som finnes av aktuell statistikk fra andre kilder enn disse er holdt utenfor dette prosjektet.

SSB har fire faste kriminalstatistikker med tidsserier som publiseres årlig, og som er basert på registerdata fra STRASAK og SSP:

[Anmeldte lovbrudd og ofre](#)
[Etterforskede lovbrudd](#)
[Straffereaksjoner](#)
[Fengslinger](#)

SSB har i tillegg en statistikk om [Utsatthet og uro for lovbrudd, levekårsundersøkelsen](#), som er basert på en utvalgsundersøkelse som kartlegger vold, trusler, tyveri og skadeverk i ulike grupper av den voksne befolkningen. Denne publiseres ca. hvert 3 år. Statistikken over utsatthet og uro for lovbrudd viser blant annet tilfeller av vold og trusler om vold, etter den utsattes relasjon til gjerningsperson, som er etterspurt i Istanbulkonvensjonen. Den inneholder også opplysninger om sted, der kategoriene blant annet skiller mellom utsatthet på offentlig sted, i eller ved egen eller andres bolig, og på arbeidsplass/lærested¹.

1.3. Lovbruddstyper- og koder i SSB kriminalstatistikker

De registerbaserte, offisielle kriminalstatistikkene utgitt av SSB fordeler alle lovbrudd i ni lovbruddsgrupper: 1 Eiendomstyveri, 2 Annet vinningslovbrudd, 3 Eiendomsskade, 4 Vold og mishandling, 5 Seksuallovbrudd, 6 Rusmiddellovbrudd, 7 Ordens- og integritetskrenkelse, 8 Trafikkovertredelse og 9 Annet lovbrudd. Lovbruddsgruppene er videre delt inn i flere underliggende nivåer med mer spesifiserte typer lovbrudd. Fra 2015 er det om lag 150 unike typer lovbrudd. Lovbruddsgruppene- og typene som inngår i SSBs statistikker finnes også i [KLASS](#), som er SSBs offentlige dokumentasjon av alle offisielle standarder. Lovbruddstypene kan i stor grad gjenfinnes i straffeloven av 2005 (og enkelte spesiallover), men inneholder også en strukturering av lovbrudd og koder av andre og tidligere gjeldende straffelover.

¹ Vold eller trusler om vold i alt fra «Familie, samboer, kjæreste (evt. tidligere)» er én av mange kategorier i statistikkbanktabell 04872 (som fordeler på kjønn) og 04873 (som fordeler på alder), mens sted blant annet inngår i statistikkbanktabell 04867 og 04868.

Politiets lovbruddskoder

Hver lovbruddstype består av ulike koder for lovbrudd, også omtalt som «STRASAK-koder» eller «statistikkgrupper». Politiet og andre etater i justissektoren har fra og med 1980-tallet registrert lovbrudd i dette kodeverket når de registrerer lovbrudd i sine straffesaksregistre. Lovbruddskodene er også gjengitt i KLASS, som en egen [Standard for politiets lovbruddskoder](#) – som igjen danner grunnlaget for beskrivelsen av innholdet i SSBs [Standard for lovbruddstyper](#). Hver lovbruddstype inneholder med andre ord et bestemt utvalg av lovbruddskoder. Hvilke koder for lovbrudd som inngår i de ulike typene lovbrudd, på de forskjellige nivå, er beskrevet i arkfanen for «Korrespondanser» i [Standard for lovbruddstyper](#) på SSBs nettsider.

Kodeverket for lovbruddskoder inneholder grupperinger og til dels spesifiseringer av straffbare handlinger, ut fra hvilke juridiske straffebestemmelser disse tolkes å være ett brudd på (og i noen tilfeller også andre sider ved hendelsen). Til hver kode følger det en korttekst som er ment å være en forenkling og allmenngjøring av de mer juridiske formuleringene i loven². Fra etableringen av dette kodeverket og frem til i dag er det tatt i bruk mer enn 1 200 ulike koder for lovbrudd, som alle inngår i standard for lovbruddskoder. Mange av disse kodene er imidlertid utgåtte og «Ikke aktive» koder som er erstattet av nye, og som derfor forekommer relativt sjeldent i straffesaker som er under straffesaksbehandling i dag. Utgåtte koder forekommer imidlertid også i datagrunnlagene til dagens kriminalstatistikker, og inngår som sentrale deler av datagrunnlagene til tidligere årganger. Hvilke lover og koder som til enhver tid er aktivt i bruk, varierer over tid og er dermed i varierende grad brukt i datagrunnlagene til de forskjellige kriminalstatistikkene. Gjerningstidspunktet kan da være avgjørende for hvilken straffelovgivning og tilhørende kodeverk som brukes i den enkelte straffesak³.

Endringer i 2015 som følge av ny straffelov

På grunn av iverksetting av ny straffelov skjedde det i løpet av 2015 vesentlige endringer i lovgivning, kodeverk og registreringspraksis i politiets register. Dette nødvendiggjorde en omstrukturering av [standard for lovbruddstyper](#) fra og med versjon 2015. Disse endringene medførte flere tidsbrudd og forskyvninger mellom flere typer av lovbrudd i kriminalstatistikkene etter årgang 2014. Blant annet så fikk typene av seksuallovbrudd dels nye navn, for eksempel «voldtekt, barn under 14 år», og dels ble det mulig å lage statistikker for mer spesifiserte typer av seksuallovbrudd, for eksempel «seksuelt krenkende atferd, barn under 16 år» ([Dyrstad & Stene 2022](#), [Stene 2017](#)).

Mulighet for andre grupperinger enn det som er i SSBs faste statistikker

I og med at informasjonen som brukes i grunnlagsdataene til kriminalstatistikkene er basert på en juridisk vurdering og beskrivelse av lovbrudd, kan lovbruddskodene som inngår i de ulike lovbruddstypene brukes til å lage statistikk på både et mer detaljert nivå enn de lovbruddstypene som inngår i SSBs standard for lovbruddstyper. De kan også brukes til å lage andre lovbruddskategorier enn de SSB bruker i tabeller som fordeler på type lovbrudd, og som inngår i SSBs standard for lovbrudd ([Statistisk sentralbyrå, u.å.-a.](#)).

I de neste delene som beskriver hva SSB har av statistikk om de ulike lovbruddstypene som inngår i de ulike konvensjonene, viser vi hvordan de ulike lovbruddskodene er gruppert i SSBs standard for lovbruddstyper, og hvilke straffebestemmelser de er basert på. Dette synliggjør hvordan man

² Både koden og tilhørende tekst brukes i dag blant annet i politiets brevmalen når involverte parter informeres om fremdriften i en straffesak. Kodeverkets grupperinger av lovbrudd er også mye brukt i politiets driftsstatistikker, både internt i etaten og i offentlige publikasjoner. Se [Standard for politiets lovbruddskoder](#)

³ I de enkelte årsangitte versjoner av standard for lovbruddskoder, er det oppgitt hvilke koder som var tilgjengelig for registreringer i politiets register – slik SSB har mottatt informasjonen om dette i forbindelse med leveransen av grunnlagsdata for samme årgang. Når en kode da er oppgitt til å være «Ikke aktiv» innebærer dette at koden ikke kan brukes i registrering av lovbrudd som har skjedd etter denne dato.

eventuelt kan bruke datagrunnlaget i SSBs kriminalstatistikker til å lage andre grupperinger enn de som finnes i dagens kriminalstatistikker.

2. Statistikkbehov knyttet til Istanbulkonvensjonen

Istanbulkonvensjonen har til hensikt å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner. Konvensjonen krever at stater setter inn tiltak innen forebygging av slik vold, beskyttelse av ofre og straffeforfølgelse av gjerningspersoner. Rapporteringsforpliktelsene som følger av konvensjonene dekker mange samfunnsområder, både forebygging, strafferett, hjelp og bistand til ofre, mm. I henhold til Istanbulkonvensjonen artikkel 11 er partene forpliktet til regelmessig å samle inn forskjellige relevante statistiske data om vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, og sørge for at informasjonen er offentlig tilgjengelig. Hvilke forpliktelser har Norge til å rapportere tall og data, og er disse tilgjengelige i dag?

For å svare ut dette vil vi se på:

- 1) bestemmelsene der de bestemte rapporteringsforpliktelsene er omtalt, det vil si konvensjonens artikkel 11 1a
- 2) definisjoner på de handlingene som skal gjenfinnes som lovbrudd i statistikken, det vil si konvensjonens kapittel 5 om materiell rett

Vi vil imidlertid først gjengi hvordan henholdsvis Vold mot kvinner og Vold i nære relasjoner er definert i Istanbulkonvensjonen.

2.1. Definisjoner, vold mot kvinner og vold i nære relasjoner i Istanbulkonvensjonen

Vold mot kvinner

I [Istanbulkonvensjonen](#) (artikkel 3) skal «vold mot kvinner» forstås som en form for diskriminering av kvinner, og omfatte alle kjønnsbaserte voldshandlinger som fører til, eller som det er sannsynlig kan føre til, fysisk, seksuell, psykisk eller økonomisk skade eller lidelse for kvinner, inkludert trusler om slike handlinger, tvang eller vilkårlig frihetsberøvelse, enten det skjer i den offentlige eller den private sfæren.

I konvensjonens artikkel 3 står det videre (jf. punkt d) at kjønnsbasert vold mot kvinner er definert som: «vold som er rettet mot en kvinne fordi hun er kvinne, eller vold som i uforholdsmessig stor grad rammer kvinner». «Kvinne» skal også omfatte jenter som er under 18 år (jf. punkt f i artikkel 3). Begrepet «kjønnsbasert vold mot kvinner» brukes gjennom hele konvensjonen. I og med at det viser til vold som er rettet mot en kvinne fordi hun er kvinne, eller som rammer kvinner uforholdsmessig mye, skiller volden som omfattes av Istanbulkonvensjonen seg fra andre typer vold ved at offerets kjønn er den primære motivasjonsfaktoren ([Istanbulkonvensjonen, 2011](#)).

Vold i nære relasjoner

Ifølge artikkel 3 bokstav b i Istanbulkonvensjonen skal uttrykket «vold i nære relasjoner» forstås som alle handlinger med fysisk, seksuell, psykisk eller økonomisk vold som blir utøvd i familien eller i nære relasjoner, eller mellom tidligere eller nåværende ektefeller eller partnere, uavhengig av om voldsutøveren har eller tidligere har hatt felles bosted med offeret.

Vold i nære relasjoner omfatter hovedsakelig to typer vold: vold mellom nåværende eller tidligere ektefeller eller partnere, og vold mellom generasjoner, som typisk forekommer mellom foreldre og barn. Definisjonen er kjønnsnøytral og omfatter både kvinnelige og mannlige ofre og gjerningspersoner. Vold mellom generasjoner omfatter fysisk, seksuell, psykisk og økonomisk vold fra en person mot sitt barn eller forelder (eldremishandling) eller mellom andre familiemedlemmer av ulike generasjoner. Igjen kreves ikke felles bosted ([Council of Europe, 2011, s. 7-8](#)).

2.2. Datainnsamling, statistikk og forskning i Istanbulkonvensjonen

Artikkel 11.1 i Istanbul-konvensjonen er helt sentral når vi skal se på hvilke forpliktelser Norge har til å rapportere om vold mot kvinner og vold i nære relasjoner. Den sier:

«For å kunne gjennomføre denne konvensjonen skal partene forplikte seg til:

- a. å utføre regelmessig innsamling av forskjellige relevante statistiske data om alle former for vold som er omfattet av denne konvensjonen,
- b. å støtte forskning på alle former for vold som er omfattet av denne konvensjonen, med sikte på å undersøke underliggende årsaker og virkninger, omfanget og hvor ofte dette fører til domfellelse, og for å måle hvor effektive de tiltakene som blir satt i verk for å gjennomføre denne konvensjonen, er.»

Artikkel 11b pålegger partene å støtte forskning på alle former for vold som omfattes av konvensjonen. [SSB leverer individdata til forskning](#), og således har innholdet i og kvaliteten på grunnlagsdata betydning for muligheten til å forske på vold som er omfattet av konvensjonen. Det er likevel artikkel 11.1 a som er direkte relevant i kartleggingen som gjøres i dette forprosjektet.

Nærmere om artikkel 11.1.a

Systematisk og tilstrekkelig datainnsamling har lenge vært anerkjent som essensielt for forebygging og bekjempelse av alle former for vold som omfattes av Istanbulkonvensjonen. Ifølge den [forklarende rapporten til Istanbulkonvensjonen](#), har det likevel vært få eksempler på systematisk innsamlede administrative eller befolkningsbaserte data i Europarådets medlemsstater. I tillegg er tilgjengelige data sjelden sammenlignbare mellom land eller over tid, noe som gir begrenset forståelse av omfanget og utviklingen av problemet. Artikkel 11.1a understreker hvor viktig det er med regelmessig innsamling av representative og sammenlignbare data for utforming og gjennomføring av politikk for å forebygge og bekjempe alle former for vold som omfattes av konvensjonen. Den fastsetter hvilken type data som skal samles inn, analyseres og gjøres tilgjengelig av det koordinerende organet eller organene opprettet i henhold til artikkel 10, og som skal leveres til ekspertgruppen (GREVIO) som overvåker gjennomføringen av konvensjonen. Nøyaktig statistisk informasjon som er spesifikt utformet for å belyse ofre og gjerningspersoner er ikke bare viktig for å øke bevisstheten hos beslutningstakere og offentligheten, men kan også oppmuntre ofre eller vitner til å rapportere ([Council of Europe, 2011, s. 14](#)).

Artikkel 11.1 a krever at partene samler inn relevante statistiske data med jevne mellomrom om alle former for vold som omfattes av konvensjonen. Relevante statistiske data kan omfatte administrative data fra helsetjenester, sosialtjenester, politi, NGO-er og rettsvesenet, inkludert påtalemyndigheten. Rettslige data kan gi informasjon om dommer, karakteristika ved dømte personer og domfellelsesrater. Ifølge den forklarende rapporten til konvensjonen må offentlige myndigheter som domstoler, politi og sosialtjenester derfor etablere datasystemer som går utover interne registreringsbehov. For å vise om forebyggings-, beskyttelses- og straffeforfølgelsestiltak har blitt mer eller mindre effektive, må relevante statistiske data samles inn regelmessig. Nytt av slike data avhenger først og fremst av kvaliteten på registreringen. Selv om partene står fritt til å velge datakategorier, bør minimumskravet være at data om offer og gjerningsperson er brutt ned etter kjønn, alder, type vold, relasjon mellom gjerningsperson og offer, geografisk plassering og andre relevante faktorer som funksjonshemming. Dataene bør også inneholde informasjon om domfellelsesrater og politiets bruk av beskyttelsestiltak ([Council of Europe, 2011, s. 14-15](#)).

2.3. Typer av vold i Istanbulkonvensjonen, og hva SSB har statistikk om

Kapittel V om materiell rett i Istanbulkonvensjonen spesifiserer hvilke former for vold som skal kriminaliseres. Disse er: psykisk vold, forfølgelse (stalking), fysisk vold, seksuell vold inkludert voldtekt, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse (FGM), tvungen abort, tvungen sterilisering og seksuell trakassering. Disse lovbruddene er beskrevet nærmere i de videre avsnittene, med en utdypning av hva som inngår i de ulike typene av vold, samt med en beskrivelse av hva SSB har av registerbasert data og statistikk.

Art. 33 - Psykisk vold

Psykisk vold i Istanbulkonvensjonen

Artikkel 33 i Istanbulkonvensjonen omhandler psykisk vold, og lyder som følger:

«Partene skal ved lovgiving eller på annen måte treffe de tiltakene som er nødvendige for å sikre kriminalisering av forsettlig atferd som gjennom tvang eller trusler svekker den psykiske integriteten til en person.» ([Istanbulkonvensjonen, 2011](#)).

Ifølge den forklarende rapporten til Istanbulkonvensjonen gjelder bestemmelsen et handlingsmønster snarere enn en enkelt hendelse. Den er ment å fange opp et mønster av misbruk som skjer over tid – innenfor eller utenfor familien. Psykisk vold forekommer ofte før eller sammen med fysisk og seksuell vold i nære relasjoner, men kan også forekomme i andre sammenhenger, som på arbeidsplassen eller i skolemiljøet ([Council of Europe, s. 31](#)).

Psykisk vold i norsk lovgivning og i SSBs kriminalstatistikker

[Den norske straffeloven \(2005\)](#) inneholder ingen generell bestemmelse som gjelder psykisk vold. Slike handlinger reguleres imidlertid indirekte gjennom ulike bestemmelser i loven. I straffeloven er begrepet vold definert som fysiske krenkelser. I en strafferettslig kontekst benyttes gjerne formuleringen «psykiske krenkelser eller krenkelser av den psykiske integritet» som samlebetegnelse på handlinger som inngår i begrepet psykisk vold. Psykiske krenkelser, eller vold, kan skje i eller utenfor nære relasjoner, og kan rammes gjerne av straffelovens §§ 282 (Mishandling i nære relasjoner), 266 (Hensynsløs atferd), 266a (Alvorlig personforfølgelse) og 267 (Krenkelse av privatlivets fred) ([NOU 2024: 13, s. 31](#), [Riksadvokaten 2023, s. 4](#)).

I straffelovens **§ 282 om mishandling i nære relasjoner** står det at:

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser, alvorlig eller gjentatt mishandler

- a) *sin nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer,*
- b) *sin eller nåværende eller tidligere ektefelles eller samboers slektning i rett nedstigende linje,*
- c) *sin slektning i rett oppstigende linje,*
- d) *noen i sin husstand, eller*
- e) *noen i sin omsorg.*

Psykisk vold er ikke direkte omtalt i bestemmelsen og må vurderes på grunnlag av en fortolkning av handlingsalternativet «andre krenkelser ... alvorlig eller gjentatt mishandler». Det er i forarbeidene og rettspraksis bekreftet at også psykisk mishandling rammes, selv om det er lagt til grunn at det skal svært mye til for at ren psykisk mishandling når opp til terskelen for mishandling etter straffeloven § 282 dersom ikke fornærmede også er utsatt for fysisk vold ([NOU 2024: 13, s. 31](#), [Rt. 2013 s. 879](#)). Ren psykisk vold må i likhet med fysisk vold – for å være straffbar etter § 282 – anta form av «mishandling». Det tilsier at det kun er de mer alvorlige forholdene som er omfattet. Dersom mishandlingen er grov, øker strafferammen til fengsel inntil 15 år, jf. § 283.

Mishandling i nære relasjoner i kriminalstatistikkene

Mishandling i nære relasjoner og Grov mishandling i nære relasjoner er egne lovbruddstyper (jf. omtale av lovbruddstyper i del 1.3), og hver av disse to har underliggende lovbruddskoder for mishandling i nære relasjoner henholdsvis med og uten kroppskrenkelse.

Tabell 2.1 Straffebestemmelser, utsnitt fra Standard for lovbruddstype 2015 og korrespondanse til politiets lovbruddskoder¹, Mishandling i nære relasjoner

Straffebestemmelse (Strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 282 Mishandling i nære relasjoner	1506 - MISHANDLING I FAMILIEFORH, MED LEGEMSKRENK (\$ 219, 1. LEDD) 1507 - MISHANDLING I FAMILIEFORH, UTEN LEGEMSKRENK (\$219,1.LEDD) 1768 - Mishandling i nære relasjoner, med kroppskrenkelse 1769 - Mishandling i nære relasjoner, uten kroppskrenkelse	4AFAZZ - Mishandling i nære relasjoner
§ 283 Grov mishandling i nære relasjoner	1508 - MISHANDLING I FAM.FORH, GROV, M LEGEMSKRENK (\$219. 2. LEDD) 1509 - MISHANDLING I FAM.FORH, GROV, U LEGEMSKRENK (\$219,2. LEDD) 1770 - Grov mishandling i nære relasjoner, med kroppskrenkelse 1771 - Grov mishandling i nære relasjoner, uten kroppskrenkelse	4AFBZZ - Grov mishandling i nære relasjoner

¹ Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024](#)

Psykisk vold utenfor «nære relasjoner»

Psykisk vold begått av andre enn de personene som er nevnt i § 282, kan være straffbart etter andre bestemmelser i straffeloven. Svært mange lovbrudd kan innebære en opplevelse av psykisk krenkelse, og de mest aktuelle bestemmelsene trekkes frem her. Mens §§ 266 hensynsløs atferd og 266a alvorlig personforfølgelse kan fange opp et mønster av flere psykiske krenkelser som foregår over tid, kan enkelttilfeller, samt handlinger som skjer utenfor straffelovens definisjon av nære relasjoner, rammes av blant annet §§ 263 og 264 (Trusler og Grove trusler), 251 og 252 (Tvang og Grov tvang), 254 (Frihetsberøvelse), 267a (Deling av krenkende bilder), 267 (Krenkelse av privatlivets fred) og 168 (Brudd på oppholds- og kontaktforbud) ([NOU 2024: 13, s. 31](#), [Government of Norway, 2020, s. 60](#)). I de neste avsnittene viser vi hva SSB har av data og statistikk om disse bestemmelsene, og dette fremgår også i tabell 2.2, som viser en oversikt over de aktuelle lovbruddstypene og underliggende lovbruddskoder.

Straffelovens **§ 266 om hensynsløs atferd** sier at «Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd forfølger en person eller på annen måte krenker en annens fred, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.» I Straffelovens **266 a om alvorlig personforfølgelse** står det at «Den som gjentatte ganger truer, følger etter, iakttar, kontakter eller gjennom andre sammenlignbare handlinger forfølger en annen på en måte som er egnet til å fremkalle frykt eller engstelse, straffes med fengsel inntil 4 år.» ([Straffeloven, 2005](#)). I SSBs statistikker er Hensynsløs atferd og personforfølgelse en egen lovbruddstype under lovbruddsgruppen Vold og mishandling.

Enkelttilfeller av psykiske krenkelser kan dessuten rammes av blant annet straffeloven **§§ 263-264 om trusler og grove trusler**. § 263 i straffeloven (2005) sier at «Den som i ord eller handling truer med straffbar atferd under slike omstendigheter at trusselen er egnet til å fremkalle alvorlig frykt, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.» I straffelovens § 264 står det videre at «Grove trusler straffes med fengsel inntil 3 år. Ved avgjørelsen av om trusselen er grov skal det særlig legges vekt på om den er rettet mot en forsvarsløs person, om den er fremsatt uprovosert eller av flere i fellesskap og om den er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse,

religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne.» ([Straffeloven, 2005](#)). I SSBs statistikker er Trusler (fra 1.10.2025) og Grove trusler (fra 1.10.2025) egne lovbruddstyper under lovbruddsgruppen Vold og mishandling.

Enkeltilfeller av psykiske krenkelser kan dessuten rammes av **§§ 251-252 om tvang og grov tvang**. § 251 i straffeloven (2005) sier at «Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved straffbar eller annen urettmessig atferd eller ved å true med slik atferd tvinger noen til å gjøre, tåle eller unnlate noe. Den som ved å true med anklage eller anmeldelse for en straffbar handling eller med å sette frem en skadelig opplysning eller krenkende beskyldning rettsstridig tvinger noen til å gjøre, tåle eller unnlate noe, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.» I straffelovens § 252 står det videre at «Grov tvang straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om tvangen er grov skal det særlig legges vekt på om den er begått mot en forsvarsløs person, om den er utøvd av flere i fellesskap, og om den har karakter av mishandling.» ([Straffeloven, 2005](#)). I SSBs statistikker er Tvang en egen lovbruddstype under lovbruddsgruppen Vold og mishandling.

Som nevnt over, er det i tillegg **flere andre straffebud som kan ramme handlinger eller atferd som kan være ledd i psykisk vold**, og som inngår nederst i tabell 2.2. § 286 vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper, § 155 Vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig atferd mot offentlig tjenesteperson og § 265 Særlig vern for enkelte yrkesgrupper er vurdert å falle utenfor bestemmelser som gjelder «psykisk vold» slik det er definert i konvensjonen.

Tabell 2.2 Straffebestemmelser, utsnitt fra Standard for lovbruddstype og korrespondanse til politiets lovbruddskoder², ulike lovbrudd relatert til psykisk krenkelse/vold

Straffebestemmelse (Strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 266 Hensynsløs atferd	1683 - Hensynsløs atferd	4GZZZZ - Hensynsløs atferd og personforfølgelse
§ 266a Alvorlig personforfølgelse	1690 - Alvorlig personforfølgelse	
	1699 - PERSONLIG FRIHET, DIVERSE	
	3401 - TELEFONSJIKANE	
	4001 - TELEFONSJIKANE (\$ 390A)	
	4003 - SKREMMEDE/PLAGSOM/HENSYNSLØS ADFERD	
	4099 - PERSON, DIVERSE	
§ 263 Trusler	1674 - Trusler	4BAZZZ - Trusler (fra 1.10.2015)
	1675 - Trusler, med skytevåpen	
	1676 - Trusler, med kniv eller annen liknende redskap	
§ 264 Grove trusler	1677 - Grove trusler	4BBZZZ - Grove trusler (fra 1.10.2015)
	1678 - Grove trusler, med skytevåpen	
	1679 - Grove trusler, med kniv eller annen liknende redskap	
§ 251 Tvang	1651 - Tvang, ved trussel 1606 - TVANG (\$ 222)	4DZZZZ - Tvang
§ 252 Grov tvang	1651 - Tvang, ved trussel om straffbar/urettmessig adferd	
	1652 - Tvang, ved trussel om anmeldelse eller annen beskyldning	
	1653 - Grov tvang	
	1654 - Tvangsekteskap	
§ 254 Frihetsberøvelse	1602 - FRIHETSBERØVELSE (\$ 223)	4EZZZZ - Frihetsberøvelse
	1655 - Frihetsberøvelse	
	1656 - Grov frihetsberøvelse	
	1657 - Forbund om grov frihetsberøvelse	
§ 267a Deling av krenkende bilder	1684 - Krenkelse av privatlivets fred	7CCZZZ - Offentlig krenkelse av privatlivets fred
	1692 - Deling av krenkende bilder mv.	
	1801 - ÆREKRENKELSE/TRYKT SKRIFT (\$ 247)	
	1803 - ÆREKRENKELSE (\$ 246)	
§ 267 Krenkelse av privatlivets fred	1804 - ÆREKRENKELSE VIA DATASYSTEMER (\$\$ 246,247)	
	1899 - ÆREKRENKELSE, DIVERSE	
§ 168 Brudd på oppholds- og kontaktforbud eller beslutning om båndlegging	0575 - Brudd på oppholdsforbud	7BABBB - Oppholds- og kontaktforbud
	0576 - Brudd på kontaktforbud	
	5021 - BRUDD PÅ OPPHOLDS-/BESØKSFORBUD (\$ 342,2.LEDD)	

² Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)

Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

Har SSB statistikk om psykisk vold slik det er definert i art. 33 i Istanbulkonvensjonen?

Psykisk vold slik det er definert i artikkel 33 i konvensjonen er som vi har sett ikke uttrykkelig regulert i straffeloven som eget lovbrudd, men fanges opp av andre generelle lovbrudd som § 282 om mishandling i nære relasjoner, samt blant annet §§ 251, 252, 263 og 264 om tvang eller trusler ([NOU 2024: 13, s. 31](#)). Dette gjelder også for mange land evaluert av GREVIO ([Council og Europe, 2022, s. 103](#)).

GREVIO påpeker i sin evaluering av Norge at det er flere forskjeller mellom psykisk vold slik det er definert i Istanbulkonvensjonen, og i de aktuelle bestemmelsene i den norske straffeloven og i de ulike lovbruddstypene- og kodene i kriminalstatistikken. I beskrivelsen av psykisk vold i Istanbulkonvensjonen, står det at bestemmelsen gjelder et handlingsmønster snarere enn en enkelt hendelse. Dette stemmer overens med norsk straffelovgivning om mishandling i nære relasjoner. Dette er imidlertid ikke en forutsetning i de fleste av straffebestemmelsene og tilhørende lovbruddstyper som er beskrevet over. Bestemmelsene om trusler og tvang omfatter for eksempel ikke et handlingsmønster som kan bestå av flere hendelser med lavere intensitet, som ofte inngår i mønsteret av mishandling i situasjoner med vold i nære relasjoner, og som artikkel 33 i Istanbul-

konvensjonen søker å fange opp. I generelle lovbruddsbestemmelser om for eksempel tvang eller trusler settes vanligvis terskelen for atferd svært høyt for å bli ansett som kriminell, og de er utformet for å sanksjonere enkeltstående hendelser, snarere enn et mønster av gjentatt og langvarig mishandling begått gjennom handlinger som i seg selv ikke nødvendigvis når terskelen for kriminalisering. Bestemmelsen om vold i nære relasjoner brukes også sjelden til å straffeforfølge psykisk vold alene, men heller psykisk vold kombinert med fysisk vold ([GREVIO, 2022a, s. 50-51](#)).

Den norske bestemmelsen om mishandling i nære relasjoner dekker dessuten ikke personer som har eller hatt en nær romantisk relasjon, men som ikke er nåværende eller tidligere ektefelle eller samboere. Ved psykisk vold mellom kjærester eller tidligere kjærester er det derfor de generelle bestemmelsene som kan dekke psykisk vold (som trusler, tvang osv.) som gjelder.

GREVIO har oppfordret norske myndigheter til å innføre en egen straffebestemmelse om psykisk vold for å bedre fange opp den kriminelle atferden som omfattes av artikkel 33 i Istanbul-konvensjonen ([GREVIO 2022a, s. 51](#)). I 2021 ble det opprettet et lovutvalg for å analysere juridiske spørsmål som oppstår i saker som gjelder negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold. Utvalgets mandat gikk blant annet ut på å undersøke om ofre for psykisk vold har tilstrekkelig rettslig beskyttelse under gjeldende straffebestemmelser, og om Norge oppfyller Istanbul-konvensjonens forpliktelse til å kriminalisere psykisk vold ([Lovutvalget om negativ sosial kontroll m.m., 2021-2022](#)).

Utvalget mente at det bør utvises tilbakeholdenhet med å gi egne straffebud for handlinger som allerede kan rammes av andre straffebud, og at en styrket beskyttelse mot psykisk vold kan oppnås gjennom andre tiltak enn en ny straffebestemmelse. Utvalget foreslo derfor ikke å innføre egne straffebud om psykisk vold, men derimot å presisere og ta i bruk eksisterende straffebestemmelser. For å synliggjøre at psykisk vold kan rammes av straffeloven § 282 om mishandling i nære relasjoner, foreslo utvalget at gjerningsbeskrivelsen presiserer at «psykiske krenkelser» kan inngå i et mishandlingsregime. For å bidra til at straffeloven § 266 om hensynsløs atferd i større grad anvendes på tilfeller av psykisk vold (og negativ sosial kontroll), foreslo utvalget å synliggjøre «kontrollerende og nedverdiggende» atferd i gjerningsbeskrivelsen, samt erstatte betegnelsen «krenke en annens fred» med «krenker en annens psykiske integritet» ([NOU 2024: 13, s. 31](#)).

Med dette som bakgrunn, kan en konkludere at SSB har statistikk som omfatter en rekke handlinger som kan ses som psykisk vold, enten på kode- eller lovbruddstypenivå. Så lenge psykisk vold ikke er en klart definert straffebestemmelse, har SSB likevel ikke statistikk som entydig er dekkende for psykisk vold slik det er definert i artikkel 33 i Istanbulkonvensjonen. Endringene i eksisterende bestemmelser som ble forslått av utvalget (NOU 2024:13) kan likevel gi bedre statistikk om psykisk vold.

Art. 34 – Forfølgning (stalking)

Forfølgning (stalking) i Istanbulkonvensjonen

Artikkel 34 i Istanbulkonvensjonen omhandler forfølgning (stalking), og lyder som følger:

«Partene skal ved lovgiving eller på annen måte treffe de tiltakene som er nødvendige for å sikre kriminalisering av forsettlig, gjentakende og truende atferd rettet mot en annen person, som får han eller hun til å frykte for sin trygghet.» ([Istanbulkonvensjonen, 2011](#)).

Ifølge den forklarende rapporten til Istanbulkonvensjonen omfatter forfølgning (stalking) enhver gjentatt truende oppførsel mot en identifisert person som skaper frykt hos vedkommende. Atferden kan bestå av gjentatt forfølgelse, uønsket kommunikasjon eller å gjøre det klart for offeret at han eller hun blir overvåket. Dette inkluderer fysisk forfølgelse av offeret, oppmøte på arbeidsplassen, idretts- eller utdanningssteder, samt forfølgelse i den digitale verden (chat, sosiale medier osv.).

Uønsket kommunikasjon kan skje gjennom alle tilgjengelige kommunikasjonsmidler. Truende atferd kan også omfatte handlinger som hærverk på offerets eiendom, etterlate subtile spor på personlige eiendeler, skade kjæledyr eller opprette falske profiler og spre usann informasjon på nettet. For å omfattes av denne bestemmelsen må handlingene være utført med forsett og med hensikt å skape frykt hos offeret. Bestemmelsen gjelder et mønster av atferd som består av gjentatte, betydelige hendelser. Den er ment å fange opp et atferdsmønster der de enkelte handlingene isolert sett ikke alltid utgjør straffbare handlinger. Den dekker atferd rettet direkte mot offeret, men partene kan også utvide den til å omfatte atferd mot personer i offerets sosiale miljø, som familie, venner og kolleger ([Council of Europe, 2011, s. 32](#)).

Forfølgelse (stalking) i norsk straffelov og i SSB kriminalstatistikker

I straffelovens § 266 a (Alvorlig personforfølgelse) står det, som beskrevet i omtalen av psykisk vold, at «Den som gjentatte ganger truer, følger etter, iakttar, kontakter eller gjennom andre sammenlignbare handlinger forfølger en annen på en måte som er egnet til å fremkalle frykt eller engstelse, straffes med fengsel inntil 4 år.» I § 266 (Hensynsløs atferd) står det at «Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd forfølger en person eller på annen måte krenker en annens fred, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.» ([Straffeloven, 2005](#))

Straffeparagrafen (§ 266) sier ikke noe om at handlingen må være gjentatt, slik det står i artikkel 34 i konvensjonen. Like fullt bemerker GREVIO i sin evaluering av Norge at ordlyden i §§ 266-266a er fullt ut i samsvar med Istanbulkonvensjonen ([GREVIO, 2022a, s. 52](#)). I SSBs statistikker som fordeler etter type lovbrudd, er Hensynsløs atferd og personforfølgelse en egen lovbruddstype. SSB mangler imidlertid grunnlag for å vite mer detaljert hvilke typer av handlinger som inngår i kode 1683 «Hensynsløs atferd».

Tabell 2.3 Straffebestemmelser, utsnitt fra Standard for lovbruddstype og korrespondanse til politiets lovbruddskoder³, Hensynsløs atferd og personforfølgelse

Straffebestemmelse (Strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 266a Alvorlig personforfølgelse	1683 - Hensynsløs atferd	4GZZZZ - Hensynsløs atferd og personforfølgelse
	1690 - Alvorlig personforfølgelse	
§ 266 Hensynsløs atferd	1699 - PERSONLIG FRIHET, DIVERSE	
	3401 - TELEFONSJIKANE	
	4001 - TELEFONSJIKANE (§ 390A)	
	4003 - SKREMMENDE/PLAGSOM/HENSYNSLØS ADFERD	
	4099 - PERSON, DIVERSE	

³ Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

Det har blitt anmeldt langt flere tilfeller av hensynsløs atferd og personforfølgelse de siste årene ([Statistisk sentralbyrå 2025c](#)), der mesteparten er lovbrudd kodet som 1683 Hensynsløs atferd. Straffebestemmelse § 266a ble tilføyd i straffeloven i 2016. Det er imidlertid først fra og med årgang 2022 at det er registreringer på kode 1690 Alvorlig personforfølgelse i datagrunnlaget til de anmeldte lovbruddene. Samtidig er hensynsløs atferd og personforfølgelse blant de typene av anmeldelser som oftest er tatt ut av [statistikken over de ferdig etterforskede lovbruddene](#) i 2024. Grunnen til det er at disse har fått en avgjørelse av politi og påtalemyndighet som tilsier at anmeldelsen, som er registrert som lovbrudd og inngår i [statistikken over de anmeldte lovbruddene og deres ofre](#), likevel ikke inneholder kriminalitet som kvalifiserer for straffeforfølgning hos politiet og påtalemyndigheten ([Statistisk sentralbyrå 2025e](#)).

Art. 35 - Fysisk vold

Fysisk vold i Istanbulkonvensjonen

Artikkel 35 i Istanbulkonvensjonen omhandler fysisk vold, og lyder som følger:

«Partene skal ved lovgiving eller på annen måte treffe de tiltakene som er nødvendige for å sikre kriminalisering av forsettlig å utøve fysisk vold mot en annen person.» ([Istanbulkonvensjonen, 2011](#)).

Ifølge den forklarende rapporten til Istanbulkonvensjonen defineres fysisk vold til å være enhver forsettlig handling av fysisk vold mot en annen person, uavhengig av i hvilken sammenheng den finner sted. Begrepet «fysisk vold» refererer til kroppsskade som oppstår som følge av umiddelbar og ulovlig bruk av fysisk makt. Det omfatter også vold som resulterer i offerets død ([Council of Europe, 2011, s. 32](#)).

Fysisk vold i straffeloven og SSBs kriminalstatistikker

Straffeloven inneholder flere bestemmelser om fysisk vold som er nevnt i artikkel 35 i konvensjonen. De mest relevante paragrafene er §§ 271 (Kroppskrenkelse), 272 (Grov kroppskrenkelse), 273 (Kroppsskade), 274 (Grov kroppsskade), 275 (Drap) og 282-283 (Mishandling i nære relasjoner (inkl. grov)). Disse bestemmelsene dekker alt fra mindre voldshandlinger til de mest alvorlige tilfellene som drap. Også vold mot offentlig tjenesteperson og en rekke lovbrudd som faller innunder lovbruddstypen «Annet eller uspesifisert voldslovbrudd» kan innebære fysisk vold ([Straffeloven, 2005, Government of Norway, 2020, s. 60-61](#)).

I SSB statistikker som fordeler etter type lovbrudd, er det mange lovbruddstyper for fysisk vold, hvorav de viktigste er inkludert i tabell 2.4.

Tabell 2.4 Straffebestemmelser, utsnitt fra Standard for lovbruddstype og korrespondanse til politiets lovbruddskoder⁴, ulike typer voldslovbrudd

Straffebestemmelse (Strl. 2005)	Politets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 271. Kroppskrenkelse	0411 - LEG.KRENK/LEG.BESK IFM. UTFØR AV OFF. TJ.HANDL (\$228-229) 1701 - LEGEMSFORNÆRMELSE (\$ 228,1.LEDD) 1702 - LEGEMSKRENKELSE UTFØRT AV POLITI 1751 - Kroppskrenkelse	4AAZZ - Kroppskrenkelse
§ 272. Grov kroppskrenkelse	1716 - LEGEMSFORNÆRMELSE M/SKADEFØLG (\$ 228,2.LEDD) 1752 - Grov kroppskrenkelse 1753 - Grov kroppskrenkelse, med følge død	4AABZZ - Grov kroppskrenkelse
§ 273. Kroppsskade	1703 - LEGEMSBESKADIGELSE (\$ 229) 1754 - Kroppsskade	4ABAZZ - Kroppsskade
§ 274. Grov kroppsskade	1704 - LEGEMSBESKADIGELSE, KNIV (\$ 229) 1705 - LEGEMSBESKADIGELSE, SKYTEVÅPEN (\$ 229) 1706 - GROV LEGEMSBESKADIGELSE. (\$ 231) 1714 - LEGEMSBESKADIGELSE MED DØDEN TIL FØLGE (\$ 229) 1755 - Grov kroppsskade 1756 - Grov kroppsskade, med følge død 1763 - Forbund om å volde betydelig skade på kropp og helse	4ABBZZ - Grov kroppsskade
§ 275. Drap	1708 - DRAP (\$ 233) 1710 - BARNEDRAP(\$ 234) 1757 - Drap	4ACZZZ - Drap
§ 275 / 16 Drapsforsøk	1713 - FORSØK DRAP (\$ 233,JFR PAR 49) 1758 - Drap, forsøk 1762 - Forbund om drap	4ADZZZ - Drap, forsøk
§ 282. Mishandling i nære relasjoner	1506 - MISHANDLING I FAMILIEFORH, MED LEGEMSKRENK (\$ 219, 1. LEDD) 1507 - MISHANDLING I FAMILIEFORH, UTEN LEGEMSKRENK (\$219,1.LEDD) 1768 - Mishandling i nære relasjoner, med kroppskrenkelse 1769 - Mishandling i nære relasjoner, uten kroppskrenkelse	4AFAZZ - Mishandling i nære relasjoner
§ 283. Grov mishandling i nære relasjoner	1508 - MISHANDLING I FAM.FORH, GROV, M LEGEMSKRENK (\$219. 2. LEDD)	4AFBZZ - Grov mishandling i nære relasjoner

Straffebestemmelse (Strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
	1509 - MISHANDLING I FAM.FORH, GROV, U LEGEMSKRENK (\$219,2. LEDD) 1770 - Grov mishandling i nære relasjoner, med kroppskrenkelse 1771 - Grov mishandling i nære relasjoner, uten kroppskrenkelse	
§ 155. Vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig adferd mot offentlig tjenesteperson	0501 - VOLD MOT POLITITJ.PERSON (\$ 127) 0502 - Vold mot off.tj.person (\$ 127) 0555 - Vold mot offentlig tjenesteperson, politi 0556 - Vold mot offentlig tjenesteperson, annen tjenesteperson	4AGZZZ - Vold mot offentlig tjenesteperson
Diverse §§ i straffeloven som kan falle innunder definisjonen av fysisk vold slik det er definert i konvensjonen	1711 - FOSTERDRAP \$245 1712 - BARNEMISHANDLING/VANSKJØT. 1718 - HENSETTE I HJELPELØS TILSTAND (\$ 242) 1759 - Medvirkning til selvmord 1760 - Medvirkn til selvpåført betydelig skade på kropp eller helse 1761 - Medlidenhetsdrap 1772 - Kjønnsslemlestelse 1773 - Grov kjønnsslemlestelse 1774 - Vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper, helsepersonell 1775 - Vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper, transportarbeider 1776 - Vold sær utsatte yrkesgr, oppl i grunn- og videregå utda 1777 - Forsømmelse av hjelpeplikt 1778 - Hensettelse i hjelpeløs tilstand 1798 - Voldslovbrudd mv., diverse (strl. kap 25) 1799 - LIV, LEGEME, HELBRED, DIVERSE 8542 - Lov om kjønnsslemlestelse	4AZZZZ - Annet eller uspesifisert voldslovbrudd

⁴ Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

Det er ikke entydig definert nøyaktig hvilke straffebestemmelser som faller innunder definisjonen av Fysisk vold i artikkel 35 i konvensjonen, og det er ikke her listet opp absolutt alle straffebestemmelser som potensielt kan regnes som fysisk vold. Listen er imidlertid med på å synliggjøre hva som inngår i SSBs kriminalstatistikker. Flere av lovbruddskodene som inngår i «Annet eller uspesifisert voldslovbrudd» inngår i andre typer vold som er definert i kapittel 5 i Istanbulkonvensjonen, slik som koder for kjønnsslemlestelse. Dette synliggjør at lovbrudd i ulike kategorier kan være overlappende.

Art. 36 - Seksualisert vold, inkludert voldtekt

Seksualisert vold, inkludert voldtekt i Istanbulkonvensjonen

Artikkel 36 i Istanbulkonvensjonen omhandler seksuell vold, inkludert voldtekt, og lyder som følger:

«1. Partene skal ved lovgiving eller på annen måte treffe de tiltakene som er nødvendige for å sikre kriminalisering av følgende forsettlig atferd: a. vaginal, anal eller oral penetrering av seksuell art av en annen sin kropp uten samtykke, med enhver kroppsdel eller gjenstand, b. andre handlinger av seksuell art mot en person uten samtykke, c. å få en annen person til å utføre handlinger av seksuell art med en tredjeperson uten samtykke.

2. Et samtykke må gis frivillig, som et resultat av vedkommende person sin frie vilje, sett i lys av forholdene omkring handlingen.

3. Partene skal ved lovgiving eller på annen måte treffe de tiltakene som er nødvendige for å sikre at bestemmelsene i nr. 1 også gjelder for handlinger som er utøvd mot den som etter intern rett er tidligere eller nåværende ektefelle eller partner.» ([Istanbulkonvensjonen, 2011](#)).

Ifølge den forklarende rapporten til Istanbulkonvensjonen omfatter første ledd alle former for seksuelle handlinger som utføres mot en annen person uten vedkommendes frivillige samtykke og som skjer forsettlig. I voldelige relasjoner blir ofre ofte tvunget til å ha seksuell omgang med en person valgt av gjerningspersonen. Formålet med bokstav c er å dekke scenarier der gjerningspersonen ikke selv utfører den seksuelle handlingen, men tvinger offeret til å delta i seksuell aktivitet med en tredjepart, forutsatt at denne atferden har tilknytning til den forsettlige handlingen som skal kriminaliseres i henhold til artikkel 36 ([Council of Europe, 2011, s. 32-33](#)).

Seksualisert vold, inkludert voldtekt i straffeloven og SSBs kriminalstatistikker

GREVIO påpeker i sin evaluering av Norge at plikten til å kriminalisere seksuell vold etter artikkel 36 er oppfylt gjennom flere bestemmelser i straffeloven ([GREVIO, 2022a, s. 52](#)). Det er imidlertid ikke entydig akkurat hvilke straffebestemmelser som kan anses som «andre handlinger av seksuell art mot en person uten samtykke», ref. artikkel 36, første ledd.

I Norges grunnlagsrapport til GREVIO omtales §§ 291-293, 295-297 og 299-304 der det er beskrevet hvordan norsk lovgivning samsvarer med konvensjonens krav når det gjelder artikkel 36 om seksualisert vold. Det skrives også at seksuell vold i forbindelse med væpnet konflikt straffes som krigsforbrytelse etter § 103 første ledd bokstav d. (Krigsforbrytelse mot person) ([Government of Norway, 2020, s. 61](#)). GREVIO trekker i tillegg fram §§ 294 og 299-314 i sin evaluering av Norges implementering av Istanbulkonvensjonen. Grevio poengterte imidlertid at ikke alle former for seksuell vold er kriminalisert i Norge, og fremhevet blant annet at voldtekt (§292) ikke er basert utelukkende på manglende samtykke, som er et sentralt element i måten Istanbulkonvensjonen definerer seksuell vold ([GREVIO, 2022a, s. 52-53](#)).

I juni 2025 ble Straffelovens kapittel om seksuallovbrudd endret, blant annet ved innføring av en såkalt «samtykkelov». Den nye voldtektsbestemmelsen slår fast at seksuell omgang uten samtykke er voldtekt ([Government of Norway, 2025, s. 16-17](#), [Justis- og beredskapsdepartementet 2025](#)). Dermed oppfyller Norge nå konvensjonens krav på dette punktet.

§§ 291-297, 103 og 299-304 i straffeloven kan forstås som seksualisert vold, inkludert voldtekt, i henhold til definisjonen gitt i konvensjonens artikkel 36. I Norge er seksuell lavalder 16 år. §§ 299–304 gjelder seksuell omgang og seksuelle handlinger med barn under 14 og 16 år. § 298 om seksuelt krenkende atferd uten samtykke kan sies å være utenfor definisjonen. Også §§ 305-314 dekker ulike lovbrudd som involverer seksuelle overgrep mot barn, og kan forstås som seksualisert vold ihht. konvensjonens art. 36. Det kan imidlertid argumenteres for at selv om flere av disse bestemmelsene er nært knyttet til seksuell vold og er viktig for forebygging, er det ikke en direkte voldshandling som konvensjonen krever kriminalisert under art. 36. Det gjelder særlig §§ 305, 306, 310 og 311. § 309 om kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige kan i større grad ses som seksualisert vold.

§§ 312-314 gjelder seksuell omgang mellom personer med nær familierelasjon. Slike relasjoner kan anses som makt- og tillitsforhold der reelt frivillig samtykke ikke foreligger. Konvensjonen legger vekt på beskyttelse mot seksuell vold i nære relasjoner, og incest er et typisk eksempel på dette. §§ 312-314 kan således sies å falle innenfor definisjonen av seksualisert vold slik det er definert i artikkel 36. §§ 315-318 kan derimot forstås å falle utenfor definisjonen gitt i konvensjonen.

Lovbruddskode 0053 - Krigsforbrytelse mot person er én av mange lovbruddskoder under lovbruddstypen «Annen vold og mishandling», mens de andre bestemmelsene nevnt over er fordelt på en rekke ulike typer seksuallovbrudd.

Tabell 2.5 Straffebestemmelser, utsnitt fra Standard for lovbruddstype og korrespondanse til politiets lovbruddskoder⁵, utvalgte typer seksuallovbrudd

Straffebestemmelse (Strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 291. Voldtekt	1401 - VOLDTEKT (§ 192,1.OG 2.LEDD) 1414 - SKAFFE SEG UTUKTIG OMG.M/TRUSLER, UNDERF. ADFERD O.L (§ 194)	5AAZZZ - Voldtekt, annen eller uspesifisert alder
§ 294. Grovt uaktsom voldtekt	1416 - UTUKTIG OMGANG MED BEVISSTLØS (§ 193) 1423 - GROVT UAKTSOM VOLDTEKT (§ 192,4.LEDD) 1451 - Voldtekt u. samleie 1452 - Voldtekt til samleie 1454 - Grov uaktsom voldtekt	
§ 291. / § 16 Voldtektsforsøk	1413 - FORSØK PÅ VOLDTEKT (§ 192,JFR.PAR 49) 1455 - Voldtekt forsøk	5BZZZZ - Voldtekt, forsøk
§ 299 / § 16 Voldtektsforsøk av barn under 14 år	1463 - Forsøk på voldtekt av barn under 14 år	
§ 293. Grov voldtekt	1420 - VOLDTEKT (§ 192,3.LEDD) 1453 - Grov voldtekt	5ABZZZ - Grov voldtekt, annen eller uspesifisert alder
§ 295. Misbruk av overmaktsforhold og lignende	1419 - UTUKTIG OMGANG, MISBRUK AV STILLING (§ 198) 1424 - SEKSUELL OMG. MISBR AV STILLING, AVH.FORH. MM (§ 193,1.LEDD)	5CZZZZ - Seksuell omgang i overmaktsforhold
§ 296. Seksuell omgang med innsatte mv. i institusjon	1425 - SEKSUELL OMG. UTNYTT. AV PSYKISK LIDELSE MM (§193,2.LEDD) 1456 - Misbruk av overmaktsforhold 1457 - Seksuell omgang med innsatte mv. i institusjon	
§ 297. Seksuell handling uten samtykke	1426 - SEKSUELL HANDLING UTEN SAMTYKKE (\$200,1.LEDD) 1458 - Seksuell handling uten samtykke	5FZZZZ - Annen seksuell handling uten samtykke
§ 299. Voldtekt av barn under 14 år	1402 - SEKSUELL OMGANG MED BARN U/14 ÅR (§ 195) 1403 - SEKSUELL OMGANG MED BARN U/10 ÅR (§ 195) 1460 - Voldtekt av barn under 14 år	5AAZZZ - Voldtekt, barn under 14 år
§ 300. Voldtekt til samleie av barn under 14 år	1461 - Voldtekt til samleie av barn under 14 år	
§ 301. Grov voldtekt av barn under 14 år	1462 - Grov voldtekt av barn under 14 år	5ABAZZ - Grov voldtekt, barn under 14 år (fra 1.10.2015)
§ 302. Seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år	1404 - SEKSUELL OMGANG MED BARN U/16 ÅR (§ 196) 1464 - Seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år 1465 - Grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år	5DZZZZ - Seksuell omgang, barn 14-15 år
§ 303. Grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år		
§ 304.Seksuell handling med barn under 16 år	1418 - SEKSUELL HANDLING MM MED BARN U/16 ÅR (\$ 200,2.LEDD) 1429 - Grooming - Bygge opp tillit for å utnytte barn seksuelt	5FAZZZ - Seksuell handling, barn under 16 år
§ 306.Avtale om møte for å begå seksuelt overgrep	1466 - Seksuell handling med barn under 16 år 1468 - Avtale om møte for å begå seksuelt overgrep	
§ 305 Seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år	1467 - Seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn u/16 år	5GAZZZ - Seksuelt krenkende atferd, barn under 16 år (fra 1.10.2015)
§ 312.Incest	1407 - INCEST (§ 197) 1415 - SEKSUELL OMGANG MED FOSTERBARN, STEBARN OL (\$ 199)	5EZZZZ - Seksuell omgang mellom nærstående
§ 313.Søskenincest	1417 - SAMLEIE MED BROR/SØSTER (§ 198)	
§ 314.Seksuell omgang mellom andre nærstående	1471 - Incest 1472 - Søskenincest 1473 - Seksuell omgang mellom andre nærstående	
§ 309.Kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige	1405 - PORNOGRAFI, SKRIFTER/FILM/VIDEO MV (\$204) 1408 - HALLIKVIRKS. TILBY, FORMIDLE, ETTERS.P. PROSTITUSJON (\$202)	5ZZZZZ -Annet eller uspesifisert seksuallovbrudd
§ 310.Fremvisning av seksuelle overgrep mot barn eller fremvisning som seksualiserer barn	1410 - PROSTITUSJON 1421 - PORNOGRAFI,SKRIFTER/BILDER/VIDEO MV VIA DATASYST. (\$204) 1427 - KJØP AV SEKSUELLE TJENESTER FRA PERSON UNDER 18 ÅR (\$203)	
§ 311.Fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller	1428 - KJØP AV SEKSUELLE TJENESTER (\$202A) 1469 - Kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige	

Straffebestemmelse (Strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
fremstilling som seksualiserer barn	1470 - Fremvis/still av seksu overgr mot barn el seksualiserer barn	
§ 315. Hallikvirksomhet og formidling av prostitusjon	1474 - Hallikvirksomhet 1475 - Formidling av prostitusjon 1476 - Kjøp av seksuelle tjenester fra voksne 1477 - Pornografi	
§ 316. Kjøp av seksuelle tjenester fra voksne	1478 - Utstillingsforbud 1498 - Seksuallovbrudd, diverse (strl. kap 26) 1499 - SEKSUALLOVBRUDD, DIVERSE	
§ 317. Pornografi	3899 - SEDELIGHET, DIVERSE	
§ 318. Utstillingsforbud		

⁵ Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

Art. 37 - Tvangsekteskap

Tvangsekteskap i Istanbulkonvensjonen

Artikkel 37 i Istanbulkonvensjonen omhandler Tvangsekteskap, og lyder som følger:

«1. Partene skal ved lovgiving eller på annen måte treffe de tiltakene som er nødvendige for å sikre kriminalisering av forsettlig atferd som tvinger en voksen person eller et barn til å inngå ekteskap.

2. Partene skal ved lovgiving eller på annen måte treffe de tiltakene som er nødvendige for å sikre kriminalisering av det å forsettlig lure en voksen person eller et barn inn på territoriet til en annen part eller stat enn der han eller hun er bosatt, med det formål å tvinge denne voksne personen eller barnet til å inngå ekteskap.» ([Istanbulkonvensjonen, 2011](#)).

Ifølge den forklarende rapporten til Istanbulkonvensjonen defineres lovbruddet tvangsekteskap til å innebære å tvinge en person til å inngå ekteskap og å lokke en person til utlandet med formål om å tvinge vedkommende til å gifte seg. Begrepet «tvinge» omfatter både fysisk og psykisk tvang der det brukes press eller trusler. Lovbruddet er fullbyrdet når et ekteskap inngås der minst én part – på grunn av de nevnte omstendighetene – ikke har gitt frivillig samtykke. Ekteskapet trenger ikke å være inngått for at lovbruddet skal være fullbyrdet. Begrepet «lokke» omfatter enhver handling der gjerningspersonen får offeret til å reise til et annet land, for eksempel ved å bruke et påskudd eller finne en falsk grunn, som å besøke et sykt familiemedlem. Intensjonen må omfatte både handlingen å lokke en person til utlandet og formålet om å tvinge vedkommende til å inngå ekteskap der ([Council of Europe, 2011, s. 34](#)).

Tvangsekteskap i straffeloven og SSBs kriminalstatistikker

§ 253 i den norske straffeloven kriminaliserer tvangsekteskap, inkludert ekteskap og ekteskapslignende forbindelse, som fremtvinges ved vold, frihetsberøvelse, annen straffbar eller urettmessig atferd eller utøvelse av utilbørlig press eller ved å påvirke offeret til å reise til utlandet der de vil bli tvunget til å gifte seg. § 253 omfatter også utenomrettslige tvangsekteskap, ettersom slike ekteskap ofte oppfattes som like bindende som formelle ekteskap. Å inngå ekteskap med en person under 16 år er straffbart uavhengig av om tvang er brukt (se § 262, andre ledd i straffeloven). § 253 i straffeloven dekker også den forsettlige handlingen å lokke en voksen eller et barn til et annet land enn sitt bostedsland med den hensikt at personen der skal utsettes for tvangsekteskap ([Straffeloven, 2005](#)).

I datagrunnlagene til SSBs kriminalstatistikker finnes lovbruddskode 1654 – Tvangsekteskap, som er kategorisert i lovbruddstypen Tvang. Å inngå ekteskap med en person under 16 år er dekket av kode 1673 Brudd på ekteskapsloven, mindreårig, og denne er kategorisert under lovbruddstypen «Omsorgs- og familieforhold».

Tabell 2.6 Straffebestemmelser knyttet til tvangsekteskap, utsnitt fra Standard for lovbruddstype og korrespondanse til politiets lovbruddskoder⁶. Ulike typer voldslovbrudd

Straffebestemmelse (strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 253 Tvangsekteskap	1606 - TVANG (§ 222) 1651 - Tvang, ved trussel om straffbar/urettmessig adferd 1652 - Tvang, ved trussel om anmeldelse eller annen beskyldning 1653 - Grov tvang 1654 - Tvangsekteskap	4DZZZZ - Tvang
§ 262 Brudd på ekteskapsloven mv	1501 - FORSØRG.PLIKT (§ 219) 1502 - UGYLD./OMSTØT.EKTESKAP (§ 220) 1503 - BARN, BORTFØRING (§ 216) 1504 - BARN, MISHANDLING/VANSKJØTSEL (§219) 1505 - OVERSITTING AV SAMVÆRSRETT (§ 216) 1599 - FAMILIEFORHOLD, DIVERSE 1670 - Omsorgsunndragelse 1671 - Grov omsorgsunndragelse 1672 - Brudd på ekteskapsloven, bigami 1673 - Brudd på ekteskapsloven, mindreårig 5599 - Bidragsinnkrevingsloven, diverse	4FZZZZ - Omsorgs- og familieforhold

⁶ Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

Art. 38 - Kjønnsslemlesting av kvinner

Kjønnsslemlestelse av kvinner i Istanbulkonvensjonen

Artikkel 38 i [Istanbulkonvensjonen](#) omhandler Kjønnsslemlesting av kvinner, og lyder som følger:

«Partene skal ved lovgiving eller på annen måte treffe de tiltakene som er nødvendige for å sikre kriminalisering av følgende forsettlig atferd:

- å skjære bort, sy sammen eller på annen måte lemleste hele eller deler av en kvinne sine ytre kjønnslepper, indre kjønnslepper eller klitoris;
- å tvinge eller påvirke en kvinne til å underkaste seg ei behandling som oppført under bokstav a;
- å oppmuntre til eller tvinge en jente til å underkaste seg ei behandling som oppført under bokstav a, eller å medvirke til at hun gjør dette.»

Ifølge den forklarende rapporten til Istanbulkonvensjonen har bestemmelsen som mål å kriminalisere den tradisjonelle praksisen med å skjære bort deler av de kvinnelige kjønnsorganene, som enkelte samfunn utfører på sine kvinnelige medlemmer. Utarbeiderne anså det som viktig å etablere kjønnsslemlestelse som en straffbar handling i konvensjonen fordi denne praksisen forårsaker irreversibel og livslang skade og vanligvis utføres uten offerets samtykke ([Council of Europe, 2011, s. 34](#)).

Kjønnsslemlesting av kvinner i straffeloven og SSBs kriminalstatistikker

§ 284 i den norske straffeloven kriminaliserer kjønnsslemlestelse (FGM) og definerer det som «den som utfører et inngrep i en kvinnes kjønnsorgan som skader kjønnsorganet eller påfører det varige forandringer. Rekonstruksjon av kjønnsslemlestelse straffes på samme måte. Samtykke fritar ikke for straff.» § 285 gjelder grov kjønnsslemlestelse. Etter straffeloven § 15 gjelder en straffebestemmelse også for enhver som medvirker til overtredelsen, med mindre annet er bestemt. §§ 284 og 285 om kjønnsslemlestelse og grov kjønnsslemlestelse gjelder derfor også for enhver som forsettlig tvinger eller medvirker til at en jente eller kvinne gjennomgår kjønnsslemlestelse ([Straffeloven, 2005, Justis- og beredskapsdepartementet, 2022, s. 7](#)).

I datagrunnlagene til SSBs kriminalstatistikker finnes lovbruddskode 1772 – Kjønnsslemlestelse og 1773 – Grov kjønnsslemlestelse. Disse er kategorisert under lovbruddstypen «Annet eller uspesifisert voldslovbrudd».

Tabell 2.7 Straffebestemmelser som gjelder kjønnsslemlestelse, utsnitt fra Standard for lovbruddstype og korrespondanse til politiets lovbruddskoder⁷, Annet eller uspesifisert voldslovbrudd

Straffebestemmelse (strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 284 Kjønnsslemlestelse	1711 - FOSTERDRAP §245 1712 - BARNEMISHANDLING/VANSKJØT. 1718 - HENSETTE I HJELPELØS TILSTAND (§ 242)	4AZZZZ - Annet eller uspesifisert voldslovbrudd
§ 285 Grov kjønnsslemlestelse	1759 - Medvirkning til selvmord 1760 - Medvirkn til selvpåført betydelig skade på kropp eller helse 1761 - Medlidenhetsdrap 1772 - Kjønnsslemlestelse 1773 - Grov kjønnsslemlestelse 1774 - Vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper, helsepersonell 1775 - Vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper, transportarbeider 1776 - Vold særskilt utsatte yrkesgr, oppl i grunn- og videregå utda 1777 - Forsømmelse av hjelpeplikt 1778 - Hensettelse i hjelpeløs tilstand 1798 - Voldslovbrudd mv., diverse (strl. kap 25) 1799 - LIV, LEGEME, HELBRED, DIVERSE 8542 - Lov om kjønnsslemlestelse	

⁷ Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

Art. 39 - Tvangsabort eller tvangssterilisering

Tvangsabort eller tvangssterilisering i Istanbulkonvensjonen

Artikkel 38 i [Istanbulkonvensjonen](#) omhandler Tvangsabort eller tvangssterilisering, og lyder som følger:

«Partene skal ved lovgiving eller på annen måte treffe de tiltakene som er nødvendige for å sikre kriminalisering av følgende forsettlig atferd:

- å utføre abort på ei kvinne uten at hun har gitt informert samtykke på forhånd
- å utføre et kirurgisk inngrep som har til hensikt eller virkning å gjøre slutt på en kvinnes evne til naturlig reproduksjon, uten at hun på forhånd har gitt informert samtykke eller har forstått prosedyren.»

Ifølge den forklarende rapporten til Istanbulkonvensjonen er formålet med bestemmelsen å understreke viktigheten av å respektere kvinners reproduktive rettigheter ved å gi dem frihet til å bestemme antall og intervaller mellom barn og ved å sikre tilgang til relevant informasjon om naturlig reproduksjon og familieplanlegging ([Council of Europe, 2011, s. 35](#)).

Tvangsabort eller tvangssterilisering i straffeloven og SSBs kriminalstatistikker

Det finnes ingen eksplisitt bestemmelse som gjelder tvangsabort eller tvangssterilisering i straffeloven eller abortloven. Disse lovbruddene omfattes av straffelovens generelle bestemmelser om voldskriminalitet, herunder § 274 andre ledd (Grov kroppsskade), jf. § 11. Tvangssterilisering i forbindelse med væpnet konflikt straffes som krigsforbrytelse etter § 103 første ledd bokstav d, med strafferamme inntil 30 år ([Justis- og beredskapsdepartementet, 2022, s. 7](#)).

Som vist under delen om artikkel 35 om fysisk vold, inngår § 274 Grov kroppsskade i lovbruddstypen Grov kroppsskade. Brudd på straffelovens § 103 Krigsforbrytelse mot person inngår i lovbruddstypen Annen vold og mishandling, med lovbruddskoden 0053 - Krigsforbrytelse mot person. Det er imidlertid ikke mulig å identifisere tvangsabort eller tvangssterilisering i verken straffeloven eller i SSBs kriminalstatistikker, selv om slike lovbrudd altså inngår i SSBs kriminalstatistikker gjennom mer generelle lovbruddskoder.

Art. 40 - Seksuell trakassering

Seksuell trakassering i Istanbulkonvensjonen

Artikkel 40 i [Istanbulkonvensjonen](#) omhandler Seksuell trakassering, og lyder som følger:

«Partene skal ved lovgiving eller på annen måte treffe de tiltakene som er nødvendige for å sikre straffeforfølgelse eller annen rettsforfølgelse av enhver form for uønsket verbal, ikke-verbal eller fysisk atferd av seksuell art som har som formål eller virkning å krenke en person sin verdighet, særlig når atferden skaper et truende, fiendtlig, fornedrende, ydmykende eller ubehagelig miljø.»

Ifølge den forklarende rapporten til Istanbulkonvensjonen omfatter verbal atferd ord eller lyder uttrykt av gjerningspersonen, som vitser, spørsmål, bemerkninger, muntlig eller skriftlig. Ikke-verbal atferd dekker uttrykk eller kommunikasjon uten ord, som ansiktsuttrykk, håndbevegelser eller symboler. Fysisk atferd omfatter enhver seksuell handling fra gjerningspersonen, inkludert berøring av offerets kropp. Som i artikkel 36 må alle disse formene være av seksuell karakter og uønsket, det vil si påtvunget av gjerningspersonen. Bestemmelsen er ment å fange et mønster av atferd der enkeltstående handlinger ikke nødvendigvis medfører sanksjon ([Council of Europe, 2011, s. 35-36](#)).

Seksuell trakassering i straffeloven og SSBs kriminalstatistikker

Seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd på offentlig sted eller overfor noen som ikke har samtykket, straffes etter § 298 om Seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke. Seksuell trakassering kan også straffes etter § 266, som rammer skremmende eller plagsom opptreden eller hensynsløs atferd. Trakassering og seksuell trakassering er også forbudt etter arbeidsmiljøloven § 4-3. I tillegg gir likestillings- og diskrimineringsloven § 13 særskilt vern mot seksuell trakassering og trakassering på grunn av kjønn, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, jf. § 6 første ledd. ([Government of Norway, 2020, s. 62](#)).

GREVIO påpeker i sin evaluering at også § 297 (i tillegg til § 298), som omfatter seksuelle handlinger utført uten samtykke, kan forstås som seksuell trakassering. De oppfordrer imidlertid norske myndigheter til å gjennomgå straffeloven i samsvar med artikkel 40 i Istanbulkonvensjonen for å inkludere at seksuell trakassering dekker handlinger av seksuell karakter som kan påvirke offerets verdighet ([GREVIO, 2022a, s. 57](#)).

Tabell 2.8 Straffebestemmelser relatert til seksuell trakassering, utsnitt fra Standard for lovbruddstyper og korrespondanse til politiets lovbruddskoder^a, ulike typer seksuallovbrudd

Straffebestemmelse (strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 297 Seksuell handling uten samtykke	1426 - SEKSUELL HANDLING UTEN SAMTYKKE (\$200,1.LEDD) 1458 - Seksuell handling uten samtykke	5FZZZZ - Annen seksuell handling uten samtykke
§ 298 Seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke	1406 - UTUKTIG ADFERD INKL. BLOTTING 1409 - KIKKING (\$212) 1412 - SEKSUELT KRENKENDE/UANSTENDIG ADFERD, BLOTTING MM (\$201) 1422 - SEKSUELT KRENKENDE/UANSTENDIG ADFERD VIA DATASYSTEMER (\$201) 1459 - Seksuelt krenkende atferd	5GZZZZ - Seksuelt krenkende atferd, annen eller uspesifisert alder
§ 266 Hensynsløs atferd	1683 - Hensynsløs atferd 1690 - Alvorlig personforfølgelse 1699 - PERSONLIG FRIHET, DIVERSE 3401 - TELEFONSJIKANE 4001 - TELEFONSJIKANE (\$ 390A) 4003 - SKREMMENDE/PLAGSOM/HENSYNSLØS ADFERD 4099 - PERSON, DIVERSE	4GZZZZ - Hensynsløs atferd og personforfølgelse

^a Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

Lovbrudd som gjelder seksuell trakassering inngår altså i flere av SSBs lovbruddstyper, uten at det kan slås fast om lovbrudd registrert som hensynsløs atferd faktisk innebærer seksuell trakassering. Brudd på likestillings- og diskrimineringsloven inngår ikke i SSBs statistikker som fordeler på type lovbrudd. Det er én lovbruddskode knyttet til arbeidsmiljøloven (5399 - ARBEIDSMILJØLOVEN, DIVERSE) under lovbruddstypen 9BZZZZ – Arbeidsmiljølovgivning. Et registrert lovbrudd på denne koden kan imidlertid ikke si noe om handlingen er knyttet til seksuell trakassering.

2.4. Statistikk om vold mot kvinner og vold i nære relasjoner i norsk straffelov og i SSBs kriminalstatistikker

2.4.1 Har SSB statistikk om vold mot kvinner?

I del 2.1 beskrev vi hvordan «vold mot kvinner» er definert i Istanbulkonvensjonens artikkel 3. Straffeloven 2005 regulerer handlinger uten å spesifisere kjønn på verken gjerningsperson eller offer. Det står ikke noe om kjønn i noen av bestemmelsene i verken straffeloven eller straffeprosessloven, og strafferammen er den samme. Lovgiver har valgt en kjønnsnøytral utforming for å sikre lik beskyttelse og lik behandling i rettssystemet ([Hennum, 2022, s. 233](#)). Det finnes ingen definisjoner av vold mot kvinner eller kjønnsbasert vold i lovgivning eller politikk. De lovparagrafene som dekker vold i norsk straffelovgivning imøtekommer dermed ikke konvensjonens kjønnsbaserte tilnærming. Dette er ikke unikt for Norge ([Council of Europe, 2022, s. 20-21](#)).

I og med at informasjon om lovbruddstypene som inngår i SSBs kriminalstatistikker er basert på politiets registrering av lovbruddet – der de bruker et kodeverk som følger ulike lovbruddshandlinger som inngår i straffelovgivningen (se del 1.3) – kan ikke SSBs statistikker si noe om volden «er rettet mot en kvinne fordi hun er kvinne», slik konvensjonen krever. Dette må kartlegges på andre måter.

SSB har imidlertid kjønnsfordelt statistikk om både ofre for anmeldte lovbrudd og gjerningspersoner (siktete, straffede, innsatte). Statistikken over ofre for anmeldte lovbrudd kan dermed si noe om

hvilke lovbruddstyper (ut ifra hovedlovbruddet⁴) der kvinner – ifølge anmeldelsene – er overrepresentert som ofre. [Tabell 08638](#) i SSBs statistikkbank viser at kvinner, ifølge anmeldelsene til politiet, er spesielt utsatt for lovbruddstyper som Mishandling i nære relasjoner, Frihetsberøvelse, Omsorgs- og familieforhold, Hensynsløs atferd og personforfølgelse, og alle typer seksuallovbrudd.

2.4.2 Har SSB statistikk om vold i nære relasjoner?

I del 2.1 beskrev vi hvordan «vold i nære relasjoner» er definert i Istanbulkonvensjonens artikkel 3. Vold i nære relasjoner er ikke entydig definert i straffelovgivningen, verken i straffeloven av 1902 eller den nye straffeloven av 2005 som ble gjeldende fra oktober 2015. Vold i nære relasjoner har dermed heller ikke egne lovbruddskoder, eller lovbruddstyper i de offisielle kriminalstatistikkene. Straffeloven definerer imidlertid hva som er «nære relasjoner», og det er egne straffebestemmelser om lovbrudd som skjer mellom parter som er, eller har vært, i nære relasjoner ([straffeloven 2005, § 9](#)). I kriminalstatistikkene er noen av disse skilt ut som egne typer av lovbrudd. Dette gjelder særlig typene «mishandling i nære relasjoner» og «omsorgs- og familieforhold», som begge er under gruppen vold og mishandling. Blant seksuallovbruddene er «seksuell omgang mellom nærstående» en egen lovbruddstype ([Statistisk sentralbyrå, 2017a](#)).

Lovbruddstypene som sier noe om relasjoner i SSBs statistikker

Norsk straffelov har, som vi tidligere har vist, egne bestemmelser om **Mishandling i nære relasjoner (§§ 282 og 283)** og straffeloven definerer hva denne loven anser som nære relasjoner. Kjernen i straffeloven § 282 er den vedvarende og gjentakende krenkelsen og mishandlingen av den nærstående. Sentralt står om handlingene samlet sett danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve under et mishandlingsregime, eventuelt om en enkeltstående handling er av en karakter som gjør at den er egnet til å etablere et slikt regime ([Riksadvokaten 2023, s. 3-4](#)).

Mishandling i nære relasjoner i norsk straffelov gjelder som tidligere beskrevet kun vold mellom nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer. Mishandling eller psykisk vold mellom nåværende eller tidligere partnere/kjærester som ikke har bodd sammen er derfor ikke dekket av denne bestemmelsen. Lovbruddstypen mishandling i nære relasjoner utgjør dermed kun en begrenset del av «vold i nære relasjoner» som blir anmeldt til politiet – og senere rettslig behandlet av påtalemyndigheten og domstolene. Slik sett vil alle statistikkene som beskriver lovbruddstypen mishandling i nære relasjoner være minimumstall for et særlig avgrenset utvalg av straffesaker med vold i nære relasjoner ([Stene, 2020, s. 27](#)). Definisjonene i straffeloven og de offisielle kriminalstatistikkene gir oss dermed kun mulighet til å beskrive en begrenset del av «vold i nære relasjoner».

Lovbruddstypen «Omsorgs- og familieforhold», under Vold og mishandling, dekker en rekke straffebestemmelser som gjelder blant annet omsorgsunndragelse. Blant seksuallovbruddene er seksuell omgang mellom nærstående en type lovbrudd som er relatert til vold i nære relasjoner. Disse lovbruddstypene er spesifisert i alle tabeller som har fordelinger etter ny standard for type lovbrudd. «Seksuell omgang mellom nærstående» omfatter incest, søskenincest og seksuell omgang mellom andre nærstående ([Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)).

Statistikk om disse typene sier dermed noe om at lovbruddet er skjedd mellom personer som er, eller har vært, i familie eller nære relasjoner, selv om definisjonen av «de nærmeste» i straffelovens § 9 er noe annerledes i beskrivelsen av «nære relasjoner» i § 282. Seksuell omgang mellom

⁴ Hvis en person er registrert som offer for flere enn ett lovbrudd, klassifiseres offeret ut fra hovedlovbruddet som etter loven kan medføre strengest straff. Se [Om statistikken for Anmeldte lovbrudd og ofre](#)

nærstående er en type lovbrudd som tilnærmet alltid har barn som registrerte ofre i anmeldelsen ([Statistisk sentralbyrå 2025b](#), [Stene, 2020, s. 95](#)).

Tabell 2.9 Straffebestemmelser, utsnitt fra Standard for lovbruddstype og korrespondanse til politiets lovbruddskoder⁹, ulike typer vold- og seksuallovbrudd som skjer i familien/blant nærstående

Straffebestemmelse (strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
Diverse §§ som gjelder omsorgs- og familieforhold	1501 - FORSØRG.PLIKT (\$ 219) 1502 - UGYLD./OMSTØT.EKTESKAP (\$ 220) 1503 - BARN, BORTFØRING (\$ 216) 1504 - BARN, MISHANDLING/VANSKJØTSEL (\$219) 1505 - OVERSITTING AV SAMVÆRSRETT (\$ 216) 1599 - FAMILIEFORHOLD, DIVERSE 1670 - Omsorgsunndragelse 1671 - Grov omsorgsunndragelse 1672 - Brudd på ekteskapsloven, bigami 1673 - Brudd på ekteskapsloven, mindreårig 5599 - Bidragsinnkrevingsloven, diverse	4FZZZZ - Omsorgs- og familieforhold
§ 312 Incest	1471 - Incest 1472 - Søskenincest	5EZZZZ - Seksuell omgang mellom nærstående
§ 313 Søskenincest	1473 - Seksuell omgang mellom andre nærstående	
§ 314 Seksuell omgang mellom andre nærstående		

⁹ Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

I flere henseende er imidlertid ikke de lovbruddene som inngår i disse typene helt dekkende for det som mange vil assosiere som «familievold» eller «vold i nære relasjoner». Flere av de straffbare handlingene som gjelder regulering av omsorgs- og familieforhold, samt noen av de lovbruddene som er registrert som seksuell omgang mellom nærstående, vil nok noen mene er utenfor deres oppfatning av hva som er «vold» eller hendelser med personer i «nære relasjoner» ([Stene, 2020, s. 26-27](#)).

Det er også andre måter å få informasjon om et anmeldt, eller etterforsket, lovbrudd kan regnes som vold i nære relasjoner. Det kommer vi inn på i de neste avsnittene.

Informasjon om relasjon i datagrunnlag til statistikkene: Familievoldsknappen i politiets system for behandling av straffesaker (BL)

Fra og med 2005 må politiet, når de registrer en anmeldelse av et lovbrudd, vurdere og «huke av» den såkalte «familievoldsknappen», om lovbruddet er begått i et familieforhold. Merkingen av slike lovbrudd kan også gjøres mens etterforskningen pågår og helt frem til endelig avgjørelse av straffesaksbehandlingen ([Stene, 2020, s. 27](#)). Alle former for voldslovbrudd, og alle andre former for lovbrudd begått i et familieforhold, skal dermed være merket i politiets saksbehandlingssystem, BasisLøsninger (BL).

Opplysninger om at et lovbrudd er merket som begått i et «familieforhold» overføres til straffesaksregisteret (STRASAK), og er derfor tilgjengelig informasjon i SSBs grunnlagsdata til statistikkene over Anmeldte lovbrudd og ofre og Etterforskede lovbrudd. SSB har innhentet opplysninger om politiets merking av alle lovbrudd begått i familieforhold helt siden praksisen med «familievoldsknappen» ble innført. Registreringspraksisen den første tiden tilsa imidlertid at disse opplysningene ikke kunne brukes alene som grunnlag til offisiell statistikk ([Stene, 2020, s. 27](#)).

I prosjektet «[Straffesakskjeden – fra anmeldt til dom: Mishandling i familieforhold og overgrep mot barn](#)» så SSB nærmere på informasjonen som ligger i datagrunnlagene til SSB om registreringen av familievoldssaker. Kartleggingen viste at politiets registreringer ved bruk av «familievoldsknappen»

så ut til å være forbedret og rimelig konsistent – særlig i data fra de ferdig etterforskede sakene. Å bruke informasjonen i straffesaksregisteret om merking av familievold og mishandling i nære relasjoner, ble i straffesakskjede-prosjektet vurdert å være den beste metoden som var tilgjengelig for å kunne si noe vold i nære relasjoner. Data basert på bruken av familievoldsknappen ble dermed brukt for første gang i kriminalstatistikker publisert av SSB gjennom straffesakskjede-prosjektet. I dette prosjektet tok SSB imidlertid ikke stilling til spørsmålet om bruken av «familievoldsknappen», på anmeldelsesstadiet eller etter at rettsprosessene er avsluttet, tilsier at denne informasjonen kan brukes i offisiell kriminalstatistikk ([Stene, 2020, s. 43](#)).

2.4.3 Oppsummering: Statistikk som etterspørres i Istanbulkonvensjonen: Hva har SSB data og stistikk om?

I del 2.3 beskrev vi de ulike typene av lovbrudd som Istanbulkonvensjonen krever kriminalisering av gjennom artikkel 33-40, og hva som finnes i norsk straffelov og SSBs registerbaserte kriminalstatistikker. Vi har beskrevet at svært mye av det som etterspørres av statistikk i henhold til Istanbulkonvensjonen er kriminalisert i norsk straffelovgivning, og dermed også inngår i SSBs registerbaserte kriminalstatistikker. Det er imidlertid viktig å presisere at innholdet i lovbruddskodene gjenspeiler registreringspraksis hos politi og påtalemyndighet, som kan variere både over tid og mellom ulike distrikt mm.

De handlingene som inngår i de ulike typene av lovbrudd som er definert i konvensjonen kan imidlertid i mange tilfeller ikke gjenfinnes direkte i norsk straffelovgivning, og som egne lovbruddskoder- eller typer i SSBs registerbaserte kriminalstatistikker. Så lenge det ikke er helt samsvar mellom hva som etterspørres i konvensjonen (hvordan dette er definert) og egne bestemmelser i straffeloven, har SSB ikke statistikk som er helt dekkende for det som etterspørres.

En rekke lovbruddskoder- og typer i SSBs kriminalstatistikker kan fange opp både et mønster av flere **psykiske krenkelser** som foregår over tid, samt enkelttilfeller av psykiske krenkelser. De ulike straffebestemmelsene som kan dekke psykiske krenkelser kan imidlertid også dekke andre handlinger som ikke nødvendigvis er psykiske krenkelser eller psykisk vold

SSB har statistikk om Hensynsløs atferd og personforfølgelse, som dekker straffeloven § 266 a og § 266, som til dels er sammenfallende med definisjon gitt i artikkel 34 om **Forfølgelse (stalking)**.

Straffeloven inneholder flere bestemmelser om **fysisk vold** som inngår i artikkel 35, der de viktigste er §§ 282-283 om mishandling i nære relasjoner, §§ 271-272 om kroppskrenkelse, §§ 273-274 om kroppsskade og § 275 om drap. SSB har som vist i del 2.3 statistikk om en lang rekke typer av voldslovbrudd, der alle disse typene, med underliggende lovbruddskoder, fremkommer i [Standard for lovbruddstyper](#). Vold mot offentlig tjenestemann er et eksempel på en bestemmelse og lovbruddstype SSB også har statistikk om, og som kan sies å være fysisk vold i henhold til artikkel 35 i konvensjonen. Oppsummert, kan det sies at SSB har statistikk om alle former for fysisk vold som inngår i straffeloven, men at det likevel er en skjønsmessig vurdering for enkelte lovbruddskoder/typer om de skal regnes som fysisk vold eller ikke.

Seksualisert vold, inkludert voldtekt som beskrevet i konvensjonens artikkel 36, omfattes av flere bestemmelser i straffeloven, herunder §§ 291-297, 299-304, 309, 312-314 samt § 103. Det er uklart om flere av bestemmelsene i straffeloven faller innunder definisjonen gitt i konvensjonens artikkel 36. Det gjelder særlig §§ 305, 306, 310 og 311. §298 (Seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke) er utenfor konvensjonens definisjon.

Tvangsekteskap som beskrevet i konvensjonens artikkel 37 omfattes av straffeloven §§ 253 og 262. I datagrunnlagene til SSBs kriminalstatistikker er lovbruddskode 1654 – Tvangsekteskap (kategorisert under lovbruddstypen Tvang) og 1673 Brudd på ekteskapsloven, mindreårig

kategorisert under lovbruddstypen «Omsorgs- og familieforhold». SSB har dermed egne lovbruddskoder der anmeldelser som gjelder brudd på disse bestemmelsene registreres.

Kjønnslemlestelse av kvinner som beskrevet i konvensjonens artikkel 38 omfattes av straffelovens §§284-285. Disse bestemmelsene har hver sine lovbruddskoder som er kategorisert under lovbruddstypen «Annet eller uspesifisert voldslovbrudd». SSB kan dermed i prinsippet lage statistikk om kjønnslemlestelse av kvinner.

Det finnes ingen eksplisitt bestemmelse om **tvangsabort eller tvangssterilisering** i straffeloven eller abortloven, disse omfattes av straffelovens generelle bestemmelser om voldskriminalitet. SSB har dermed ikke mulighet til å identifisere disse lovbruddene og lage statistikk om de handlingene som er beskrevet i artikkel 39 i Istanbulkonvensjonen.

Seksuell trakassering som beskrevet i konvensjonens artikkel 40 omfattes av straffelovens § 298 om Seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke. Seksuell trakassering kan også straffes etter § 297, som rammer seksuelle handlinger utført uten samtykke og § 266, som rammer skremmende eller plagsom opptreden eller hensynsløs atferd. Seksuell trakassering er også forbudt etter arbeidsmiljøloven § 4-3 og likestillings- og diskrimineringsloven § 13. SSB har statistikk om §§ 297 (lovbruddstypen Annen seksuell handling uten samtykke), 298 (lovbruddstypen Seksuelt krenkende atferd, annen eller uspesifisert alder) og § 266 (lovbruddstypen Hensynsløs atferd og personforfølgelse).

Vi har nå vist hva som etterspørres av statistikk etter Istanbulkonvensjonen, og hvilke lovbruddstyper og underliggende lovbruddskoder SSB har data og statistikk om. SSB har statistikk med tidsserier som inneholder alle lovbruddstypene som inngår i standard for lovbrudd. Selv om lovbruddstyper er de mest detaljerte kategoriene SSB publiserer statistikk om, kan SSB i prinsippet også levere, eller publisere statistikk fordelt på lovbruddskoder, og med andre kategoriseringer av lovbruddskoder enn de som inngår i SSBs standard for lovbruddstyper.

2.5. Er det mulig å fordele på kjønn, alder, voldstype og relasjonen mellom den utsatte og gjerningspersonen mm?

Når det gjelder hvilke fordelingsvariabler som skal samles inn, er det ikke nevnt i selve konvensjonen, men utdypet bl.a. i den forklarende rapporten til Istanbulkonvensjonen. Der står det at selv om partene står fritt til å velge datakategorier, bør minimumskravet være at data om offer og gjerningsperson er brutt ned etter kjønn, alder, type vold, relasjon mellom gjerningsperson og offer, geografisk plassering og andre relevante faktorer som funksjonshemming. Dataene bør også inneholde informasjon om domfellelsesrater og bruken av beskyttelsestiltak ([Council of Europe, 2011, s. 15](#)).

Altså bør dataene som samles inn inneholde informasjon om:

- Offeret og gjerningspersons kjønn
- Offeret og gjerningspersons alder
- Type vold (de ulike formene for vold og lovbrudd som omfattes av Istanbulkonvensjonen)
- Geografisk plassering /gjerningssted
- Relasjon mellom offer og gjerningsperson
- Domfellelsesrate
- Politiets bruk av beskyttelsestiltak
- Relevante faktorer som funksjonshemming

GREVIO oppfordrer norske myndigheter til å sikre at data som samles inn av alle relevante aktører (nemlig politimyndigheter, rettsvesen og sosiale tjenester) inkluderer informasjon om tilstedeværelse av barn som vitner og ofre, med sikte på å skille mellom intergenerasjonsvold og vold i nære relasjoner.

Andre opplysninger om offer eller gjerningsperson, som informasjon om funksjonshemming, inngår ikke i datagrunnlaget til SSBs registerbaserte kriminalstatistikker. SSB har per nå ikke mulighet til å lage registerbasert kriminalstatistikk som inneholder opplysninger om dette, og en videre redegjørelse av dette er holdt utenfor dette forprosjektet.

Kjønn, alder, gjerningssted og type lovbrudd

SSB har statistikk med tidsserier om **kjønn** og **alder** for hhv. offer og gjerningsperson (siktede, straffede og innsatte i fengsel) i de ulike registerbaserte kriminalstatistikkene.

SSB har ikke registerbasert statistikk om geografisk plassering, i form av om lovbruddet skjedde hjemme, på byen etc. SSB har statistikk om **gjerningssted** for anmeldte lovbrudd (fylker, samt toårig gjennomsnitt for kommuner) og gjerningsfylket for siktede personer. I tabellene med antall ofre har SSB statistikk som viser om ofrene er utsatt i eller utenfor egen bostedskommune. For straffede personer har SSB kun statistikk om bostedsfylke.

De ulike registerbaserte kriminalstatistikkene har alle tidsserier med statistikk som fordeler etter **type lovbrudd**, deriblant mange typer vold som etterspørres i konvensjonen (jf. del 2.3 og 2.4.3).

Følgende statistikkbanktabeller inneholder **type lovbrudd** i de ulike kriminalstatistikkene:

Anmeldte lovbrudd og ofre:

08484: Anmeldte lovbrudd, etter lovbruddsgruppe og type lovbrudd. Antall og per 1 000 innbyggere 1993-2024

08637: Personoffer for anmeldte lovbrudd, etter type hovedlovbrudd og alder. Antall 2004-2024

08638: Personoffer for anmeldte lovbrudd, etter type hovedlovbrudd og kjønn. Antall 2004-2024

Etterforskede lovbrudd:

09405: Lovbrudd etterforsket, etter politiets avgjørelse og type lovbrudd. Absolutte tall 1996-2024

09406: Lovbrudd etterforsket, etter type lovbrudd. Absolutte tall og oppklaringsprosent 1996-2024

09409: Lovbrudd etterforsket, etter antall siktede personer og type lovbrudd. Absolutte tall 2002-2024

09410: Siktelsler mot personer, etter lovbruddsgruppe, type lovbrudd og alder. Absolutte tall 2010-2024

09411: Siktelsler mot personer, etter lovbruddsgruppe, type lovbrudd og kjønn. Absolutte tall 2010-2024

09416: Siktede personer, etter hovedlovbruddsgruppe, type hovedlovbrudd og alder. Absolutte tall 2002-2024

09417: Siktede personer, etter hovedlovbruddsgruppe, type hovedlovbrudd og kjønn. Absolutte tall 2002-2024

09425: Siktede personer i utgangsråd, etter alder og type hovedlovbrudd i utgangsråd, og tilbakefall i den påfølgende femårsperioden. Absolutte tall 2002-2019

Straffereaksjoner:

14357: Straffereaksjoner og straffbare forhold, etter type hovedlovbrudd, type reaksjon, undertype reaksjon og utmålt straff (dager fengsel, kroner bot) 2019-2024

14356: Straffereaksjoner, gjennomsnittlig og median utmålt straff (dager fengsel, kroner bot), etter type hovedlovbrudd, type reaksjon, undertype reaksjon og antall straffbare forhold 2019-

2024

- 13579: Straffereaksjoner og straffbare forhold, etter type reaksjon, undertype reaksjon og type Hovedlovbrudd 2019-2024
- 13723: Straffereaksjoner og straffbare forhold, etter hovedtype reaksjon, type hovedlovbrudd og alder 2019-2024
- 13724: Straffereaksjoner og straffbare forhold, etter hovedtype reaksjon, type hovedlovbrudd og kjønn 2019-2024
- 10622: Straffereaksjoner (utvalgte), etter type reaksjon, hovedlovbruddsgruppe og type hovedlovbrudd. Absolutte tall 1997-2024
- 10651: Straffereaksjoner (utvalgte) og gjennomsnittlig utmålt straff (dager fengsel, kroner bot), etter type hovedlovbrudd, type reaksjon. Absolutte tall og gjennomsnitt 1997-2024
- 10632: Straffede personer (utvalgte reaksjoner), etter hovedlovbruddsgruppe, type hovedlovbrudd og alder. Absolutte tall 2005-2024
- 10633: Straffede personer (utvalgte reaksjoner), etter hovedlovbruddsgruppe, type hovedlovbrudd og kjønn. Absolutte tall 2005-2024

Fengslinger:

- 10531: Innsatte, etter type fengsling, hovedlovbruddsgruppe, type hovedlovbrudd og alder. Per 1. januar. Absolutte tall 2002-2024
- 10532: Innsatte, etter type fengsling, hovedlovbruddsgruppe, type hovedlovbrudd og kjønn. Per 1. januar. Absolutte tall 2002-2024
- 10536: Nyinnsettelse, etter type fengsling, hovedlovbruddsgruppe, type hovedlovbrudd og alder. Absolutte tall 2012-2024
- 10537: Nyinnsettelse, etter type fengsling, hovedlovbruddsgruppe, type hovedlovbrudd og kjønn. Absolutte tall 2012-2024
- 10549: Overføringer fra varetekt til soning av dom, etter hovedlovbruddsgruppe, type hovedlovbrudd og alder. Absolutte tall 2012-2024
- 10550: Overføringer fra varetekt til soning av dom, etter hovedlovbruddsgruppe, type hovedlovbrudd og kjønn. Absolutte tall 2012-2024
- 10552: Overføringer fra varetekt til soning av dom, etter hovedlovbruddsgruppe, type hovedlovbrudd og anstalttid. Absolutte tall 2012-2024
- 10556: Løslatelse, etter type fengsling, hovedlovbruddsgruppe, type hovedlovbrudd og alder. Absolutte tall. 2002-2024
- 10557: Løslatelse, etter type fengsling, hovedlovbruddsgruppe, type hovedlovbrudd og kjønn. Absolutte tall. 2002-2024
- 10559: Løslatelse, etter type fengsling, hovedlovbruddsgruppe, type hovedlovbrudd og anstalttid. Absolutte tall 2002-2024

Vi har sett at ulike typer vold kan defineres og avgrenses på flere ulike måter. Dagens SSB kriminalstatistikk gjør det til en viss grad mulig for enhver å definere selv hvilke lovbruddsgrupper og underliggende typer av lovbrudd, på de ulike nivåene, som skal regnes som like typer av lovbrudd. Det kan også være mulig å lage statistikk for ulike lovbruddskoder selv om disse ikke er publisert statistikk. Dette kan imidlertid ofte utgjøre små grupper, og man må vurdere eventuelle tidsbrudd som følge av ny straffelov 2015 og andre endringer i lov- og kodeverk. Det å kunne lage tabeller og statistikk basert på lovbruddskoder forutsetter dermed en skjønnsmessig vurdering av kvalitet og konfidensialitet.

Relasjon mellom offer og gjerningsperson

SSB har i dag en separat statistikk over ofre for anmeldte lovbrudd, en over siktede for etterforskede lovbrudd, en for straffede og en for innsatte i fengsel. Det finnes per i dag ikke noe ferdig bearbeidet og kvalitetssikret datagrunnlag som gjør det mulig å studere ofre og

gjerningspersoner i relasjon, eller i hvilken grad gjerningspersoner også er utsatt for lovbrudd. SSB har dermed ikke registerbasert statistikk om type relasjon mellom offer og gjerningsperson.

Straffesakskjedestatistikk

GREVIO oppfordrer til å harmonisere datainnsamlingen mellom politimyndigheter og rettsvesenet, med mål blant annet å vurdere domfellelsesrater, frafallsrater og tilbakefallsrater, samt legge til rette for en grundig analyse av hvordan saker beveger seg gjennom strafferettskjeden og identifisere mangler i institusjonenes respons som kan bidra til lave domfellelsesrater og/eller avvik mellom anmeldelsesrater og domfellelsesrater ([GREVIO, 2022a, s. 22](#)). SSB har, som del av statistikken over [Etterforskede lovbrudd](#), statistikk over tilbakefall blant siktede (kun de med fødselsnummer)⁵.

SSB har ikke fast straffesakskjedestatistikk som, blant mye annet, kan si noe om domfellesrate. SSB har som vist fire separate statistikker med tidsserier som er basert på registerdata, og som viser til ulike stadier av straffesakskjeden. Når en bruker kriminalstatistikkene er det viktig å være klar over at de ulike statistikkene ikke nødvendigvis refererer til den samme populasjonen av lovbrudd innenfor samme statistikkårgang. Det kan ta lang tid fra et lovbrudd er anmeldt til det er ferdig etterforsket, og videre til det får en eventuell strafferettslig reaksjon og soning gjennomføres. I noen tilfeller er det snakk om år. Men generelt skal de lovbrudd som inngår i statistikken over anmeldte lovbrudd samme år eller senere være representert i statistikkene over etterforskede lovbrudd, straffereaksjoner og fengslinger. Enhetene som telles er også ulike i de forskjellige statistikkene. Tabellene over for eksempel anmeldte lovbrudd og ofre er derfor ikke direkte sammenlignbare med de andre kriminalstatistikkene (Se [Om statistikken for Anmeldte lovbrudd og ofre](#)). Statistikken over de ferdig etterforskede lovbrudd viser imidlertid blant annet avgjørelser gitt av politi og påtalemyndighet, mens statistikken over straffereaksjoner blant annet har informasjon om type reaksjon.

SSB har gjennom prosjektet «Straffesakskjeden – fra anmeldt til dom: Mishandling i familieforhold og overgrep mot barn», undersøkt hva som skjer med anmeldelser av familievold og lovbrudd mot barn i rettssystemet. Den langsiktige målsettingen var at prosjektet skulle danne et kvalifisert grunnlag for å kunne utvikle en fremtidig ny offisiell SSB kriminalstatistikk over straffesakskjeden, for alle typer av lovbrudd. Resultatene av prosjektet er presentert i en rapport, med dokumentasjon av grunnlagsdata og beskrivelser og analyser av innholdet i statistikkene som er utviklet – det vil si straffesakskjeden 2010-2017 for flere typer av familievold-lovbrudd og lovbrudd mot barn under 16 år ble blant annet vist hvordan familievold-lovbrudd anmeldt i 2010 ble avgjort av påtalemyndigheten og domstolene i 2010-2017. Det ble også laget tabeller som viser blant annet lovbrudd anmeldt i 2010, etter type lovbrudd anmeldt i 2010 og type avgjørelse i perioden 2010-2017 ([Stene, 2020](#)). SSB har imidlertid per nå ikke utviklet eller oppdatert ny statistikk over straffesakskjeden.

Politiets bruk av beskyttelsestiltak

Myndighetene plikter å reagere raskt på alle former for vold og overgrep ved å gi den utsatte umiddelbart og tilstrekkelig vern jf. bl.a. Istanbulkonvensjonens artikkel 50. Politiet har en rekke virkemidler for å ivareta og beskytte den som er utsatt, herunder besøksforbud, mobil voldsalarm,

⁵ Statistikken er utarbeidet ved å bruke datagrunnlaget til seks årganger fra etterforskede lovbrudd. Undersøkelsen av tilbakefall tar utgangspunkt i alle de siktede for lovbrudd i det året som ligger fem år forut for statistikkåret. En siktet fra dette året regnes å ha tilbakefall hvis to krav er oppfylt; at denne personen har begått minst ett nytt lovbrudd etter det lovbruddet som personen ble tatt for i utgangsåret, og at dette lovbruddet har medført at personen har blitt en av de siktede i løpet av de etterfølgende fem årene (Statistikkbanktabell 09423-09426).

SSB har også statistikk om straffereaksjoner etter tidligere strafferegistrering (Statistikkbanktabell 13730).

kontaktforbud med elektronisk kontroll (såkalt omvendt voldsalarm) og adressesperre ([Prop. 36 S \(2023-2024\) s. 97](#)).

Mens § 57 i straffeloven regulerer *selve kontaktforbudet* (hva det er, når det kan ilegges, og hvordan), regulerer § 168 straff på brudd på ilagt kontakt- og besøksforbud. I og med at SSB registerstatistikker tar utgangspunkt i **lovbrudd**, har SSB statistikk over brudd på nevnte straffebestemmelser. Andre kilder må evt. brukes for å kartlegge politiets bruk av ulike beskyttelsestiltak. Oppholds- og kontaktforbud er en egen type lovbrudd i SSBs statistikker, som inngår i lovbruddsgruppen Ordens- og integritetskrenkelse ([Statistisk sentralbyrå, 2017a](#)).

Tabell 2.10 Straffebestemmelser, utsnitt fra Standard for lovbruddstype og korrespondanse til politiets lovbruddskoder¹⁰, Oppholds- og kontaktforbud

Straffebestemmelse (strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 57 Forbud mot kontakt	0575 - Brudd på oppholdsforbud 0576 - Brudd på kontaktforbud	7BABBZ - Oppholds- og kontaktforbud
§ 168 Brudd på oppholds- og kontaktforbud eller beslutning om båndlegging	5021 - BRUDD PÅ OPPHOLDS- / BESØKSFORBUD (§ 342,2.LEDD)	

¹⁰ Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

Barn og voksne som vitne til vold

I 2010 avgjorde Høyesterett en sak der det ble slått fast at [barn som er vitne til mishandling i nære relasjoner](#) kan anses som selvstendige ofre – uavhengig av om barnet selv har vært utsatt for direkte mishandling. Avgjørelsen førte til en [økning i ofre registrert som utsatt for ikke-fysisk mishandling](#). At barn er vitne til vold og andre alvorlige krenkelser kan også være en selvstendig krenkelse av barnet som kan rammes av straffeloven § 266 (Hensynsløs atferd). Etterforskingen må belyse hva barnet har fått med seg, herunder hva det har observert og hørt, og hvordan dette har påvirket barnet. Det kan også være tilfeller der en voksen, gjennom å være vitne til vold mot en nærstående, utsettes for en krenkelse som rammes av straffeloven § 266 eller § 282 ([Riksadvokaten, 2023, s. 4-5](#)). SSBs har imidlertid ikke statistikk som gir informasjon om barn er vitner til vold eller om de selv er direkte utsatt for vold, og som dermed kan brukes til å skille mellom intergenerasjonsvold og vold i nære relasjoner.

3. Statistikkbehov knyttet til Lanzarotekonvensjonen og Barnekonvensjonen

Europarådets konvensjon om vern av barn mot seksuell utnytting og seksuelt misbruk

(Lanzarotekonvensjonen) trådte i kraft i Norge i 2018. Formålet med konvensjonen er å forebygge og bekjempe alle former for seksuell utnytting og seksuelt misbruk av barn, beskytte rettighetene til barn som er utsatt for slike overgrep, og å fremme nasjonalt og internasjonalt samarbeid mot slike overgrep. Konvensjonen inneholder et bredt spekter av tiltak mot seksuell utnytting og seksuelt misbruk av barn, slik som forebyggende tiltak, nasjonal samordning og samarbeid, beskyttelsestiltak for ofre samt behandling og andre tiltak overfor seksuallovbrytere. Konvensjonen stiller også krav til blant annet nasjonale regler, reaksjonsfastsettelse, straffeskjerpene omstendigheter og foreldelsesfrister ([NOU 2024:13, s. 91](#)). Europarådet har utarbeidet en [forklarende rapport til konvensjonen](#) som er anerkjent som rettskilde ved tolkning av konvensjonen. Konvensjonen overvåkes av Lanzarotekomiteen, som evaluerer medlemsstatenes rapporter om gjennomføring av konvensjonen. Norge oversendte sin første rapport om gjennomføring av konvensjonen i juni 2019 ([Barne- og familiedepartementet, 2019](#)).

Lanzarotekonvensjonens artikkel 10 paragraf 2b pålegger statene å «utpeke mekanismer for datainnsamling», for det formål å observere og evaluere omfanget av seksuell utnytting og misbruk av barn. Ifølge den forklarende rapporten til konvensjonen mangler det presise og pålitelige statistikker om fenomenet, inkludert statistiske opplysninger om ofre og gjerningspersoner ([Council of Europe, 2007, s. 13](#)). Lanzarotekomiteen understreker også behovet for pålitelige data om seksuelle overgrep, og med informasjon om relasjon mellom offer og gjerningsperson. Det inkluderer informasjon om overgrep begått innenfor barnets tillitssirkel («circle of trust»). Barnets tillitssirkel består av personer som barnet har tillit til, eller som har myndighet, autoritet eller innflytelse over barnet. Dette inkluderer nære og utvidede relasjoner – ikke bare foreldre, men også blant annet lærere, trenere, naboer og familiens venner. ([Council of Europe, 2025](#)). Overgrep begått innenfor tillitssirkelen ofte er skjult og underrapportert, men også en av de mest skadelige og hyppige formene for overgrep. ([Council of Europe, 2015](#)).

FNs konvensjon om barns rettigheter (Barnekonvensjonen) trådte i kraft i Norge i 1991. Den har flere bestemmelser om barns rett til beskyttelse mot vold og overgrep. Barnekonvensjonen pålegger statene å beskytte barn mot «alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjelsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk» (artikkel 19). Barn skal beskyttes mot seksuell utnytting og seksuelt misbruk (artikkel 34), og det skal forbys salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi (artikkel 1-2).

Artikkel 44 i Barnekonvensjonen pålegger statene å levere rapporter til barnekomiteen om hvordan konvensjonen gjennomføres. Dette innebærer blant annet bruk av statistikk. FNs barnekomité skal følge med på om landene gir barn de rettighetene de har krav på, og landene skal jevnlig rapportere til komitéen om hvordan de jobber med å oppfylle konvensjonen. Barnekomitéen gir anbefalinger til landene for å oppfylle konvensjonen ([Barne- og familiedepartementet \(u.å.\)](#))

Innsamling av en tilstrekkelig mengde pålitelige data om barn, som er spesifisert på en måte som gjør det mulig å oppdage diskriminering og/eller ulikheter når det gjelder barns rettigheter, utgjør en viktig del av implementeringsprosessen ([FNs komité for barnets rettigheter 2003, s. 12](#)). Komitéen anbefaler at Norge «raskt forbedrer datainnsamlingssystemet sitt og sørger for disaggregerte data som samles inn om barns rettigheter, dekker alle områdene av konvensjonen og de valgfrie protokollene til denne, særlig med hensyn til etnisitet eller urfolksopprinnelse, og systematiserer data om oppfyllelse av barns rettigheter» ([FNs komité for barnets rettigheter, 2025, s. 3](#)).

3.1. Definisjoner, vold og overgrep mot barn

I [Lanzarotekonvensjonens](#) artikkel 3 om Definisjoner står det at:

«I denne konvensjon

- a. menes med «barn»: alle personer under 18 år,
- b. omfatter «seksuell utnytting og seksuelt misbruk av barn»: den atferd som er omhandlet i artikkel 18-23 i denne konvensjon,
- c. menes med «offer»: ethvert barn som er utsatt for seksuell utnytting eller seksuelt misbruk»

I [barnekonvensjonens](#) artikkel 1 står det at barn er «ethvert menneske under 18 år, hvis ikke barnet blir myndig tidligere etter den lovgivning som gjelder for barnet».

Ifølge den forklarende rapporten til Lanzarotekonvensjonen er det slik at i enkelte artikler i konvensjonen som gjelder straffbare handlinger, er det andre aldersdefinisjoner enn 18 år. For eksempel er «grooming» (forsøk på å møte barn for seksuelle formål) kun straffbart når det gjelder barn under den lovbestemte alderen for når det er forbudt å ha seksuell omgang med dem ([Council of Europe, 2007, s. 8](#)).

Vold og overgrep mot barn kan overlappe med vold mot kvinner der offeret er en jente under 18 år, og med vold i nære relasjoner der volden barnet er utsatt for har skjedd innenfor definisjonen av nære relasjoner.

3.2. Typer av vold som omfattes av Lanzarotekonvensjonen

Artiklene 18 til 23 i kapittel VI om materiell strafferett i [Lanzarotekonvensjonen](#) spesifiserer hvilke former for handlinger knyttet til seksuell utnytting og seksuelt misbruk av barn som skal kriminaliseres. Disse er: seksuelt misbruk, straffbare handlinger som dreier seg om barneprostitusjon, straffbare handlinger som dreier seg om barnepornografi, straffbare handlinger som gjelder et barns deltakelse i pornografisk opptreden, korrumperting av barn og bearbeiding av barn for seksuelle formål. Disse lovbruddene er beskrevet nærmere i det videre, med en utdypning av hva som inngår i de ulike typene av lovbrudd, samt med en beskrivelse av hva SSB har av data og statistikk.

Art. 18 Seksuelt misbruk

Artikkel 18 i [Lanzarotekonvensjonen](#) sier at «Hver part skal ved lovgivning eller på annen måte treffe de tiltak som er nødvendige for å sikre at følgende forsettlig atferd kriminaliseres:

- a. å utøve seksuelle aktiviteter med et barn som, i henhold til de relevante bestemmelser i nasjonal lovgivning, ikke har nådd seksuell lavalder,
- b. å utøve seksuelle aktiviteter med et barn ved:
 - o å benytte tvang, makt eller trusler, eller
 - o å misbruke et tillitsforhold, eller myndighet eller innflytelse over barnet, også innen familien, eller
 - o å misbruke en situasjon der barnet er særlig sårbart, spesielt på grunn av nedsatt psykisk eller fysisk funksjonsevne eller fordi det befinner seg i en avhengighetssituasjon.
2. For anvendelsen av nr. 1 skal hver part fastsette en seksuell lavalder.
3. Bestemmelsene i artikkel 18 nr. 1 bokstav a er ikke ment å omfatte samtykkende seksuelle aktiviteter mellom mindreårige.»

Ifølge den forklarende rapporten til Lanzarotekonvensjonen er begrepet «seksuelle aktiviteter» ikke definert i konvensjonen. Det er overlatt til statene å definere betydningen og omfanget av dette begrepet ([Council of Europe, 2007, s. 19](#)).

Seksuelt misbruk i straffeloven og SSBs kriminalstatistikker

Ifølge Regjeringens rapport om beskyttelse av barn mot seksuelt misbruk og utnytting, som gir et overblikk over gjennomførte tiltak og politikk når det gjelder bekjempelse av seksuell utnytting og seksuelt misbruk av barn, er forsettlig atferd knyttet til seksuelt misbruk som beskrevet i artikkel 18 straffbart etter straffelovens §§ 291, 295, 299, 302 og §§ 312 til 314 ([Barne- og familiedepartementet, 2019, s. 39](#)). SSB har data og statistikk om disse straffebestemmelsene i lovbruddstypene som listes opp i tabell 3.1.

Tabell 3.1 Straffebestemmelser knyttet til seksuelt misbruk, utsnitt fra Standard for lovbruddstyper og korrespondanse til politiets lovbruddskoder¹¹, ulike typer seksuallovbrudd

Straffebestemmelse (strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 291.Voldtekt	1401 - VOLDTEKT (§ 192,1.OG 2.LEDD) 1414 - SKAFFE SEG UTUKTIG OMG.M/TRUSLER, UNDERF. ADFERD O.L (§ 194) 1416 - UTUKTIG OMGANG MED BEVISSTLØS (§ 193) 1423 - GROVT UAKTSOM VOLDTEKT (§ 192,4.LEDD) 1451 - Voldtekt u. samleie 1452 - Voldtekt til samleie 1454 - Grov uaktsom voldtekt	5AAZZZ - Voldtekt, annen eller uspesifisert alder
§ 291 / § 16 Voldtektforsøk	1413 - FORSØK PÅ VOLDTEKT (§ 192,JFR.PAR 49) 1455 - Voldtekt forsøk	5BZZZZ - Voldtekt, forsøk
§ 299 / § 16 Voldtektforsøk av barn under 14 år	1463 - Forsøk på voldtekt av barn under 14 år	
§ 295.Misbruk av overmaktsforhold og lignende	1419 - UTUKTIG OMGANG, MISBRUK AV STILLING (§ 198) 1424 - SEKSUELL OMG. MISBR AV STILLING, AVH.FORH. MM (§ 193,1.LEDD) 1425 - SEKSUELL OMG. UTNYTT. AV PSYKISK LIDELSE MM (§193,2.LEDD) 1456 - Misbruk av overmaktsforhold 1457 - Seksuell omgang med innsatte mv. i institusjon	5CZZZZ - Seksuell omgang i overmaktsforhold
§ 299.Voldtekt av barn under 14 år	1402 - SEKSUELL OMGANG MED BARN U/14 ÅR (§ 195) 1403 - SEKSUELL OMGANG MED BARN U/10 ÅR (§ 195) 1460 - Voldtekt av barn under 14 år 1461 - Voldtekt til samleie av barn under 14 år	5AAZZZ - Voldtekt, barn under 14 år
§ 302.Seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år	1404 - SEKSUELL OMGANG MED BARN U/16 ÅR (§ 196) 1464 - Seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år 1465 - Grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år	5DZZZZ - Seksuell omgang, barn 14-15 år
§ 312.Incest	1407 - INCEST (§ 197) 1415 - SEKSUELL OMGANG MED FOSTERBARN, STEBARN OL (§ 199)	5EZZZZ - Seksuell omgang mellom nærstående
§ 313.Søskenincest	1417 - SAMLEIE MED BROR/SØSTER (§ 198)	
§ 314.Seksuell omgang mellom andre nærstående	1471 - Incest 1472 - Søskenincest 1473 - Seksuell omgang mellom andre nærstående	

¹¹ Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

Straffebestemmelsene avviker fra beskrivelsen i Lanzarotekonvensjonen på enkelte punkter: For bestemmelsene i straffeloven §§ 295, 299-306 og 309-310 fører uvitenhet om barnets riktige alder ikke til straffrihet hvis tiltalte på noe punkt kan klandres for sin uvitenhet, jf. straffeloven § 307. Det stilles et strengere aktsomhetskrav for bestemmelsene listet opp i § 307 første punktum da disse primært beskytter mindreårighet og barn under den seksuelle lavalder ([Barne- og familiedepartementet, 2019, s. 39](#)).

Art. 19 Straffbare handlinger knyttet til barneprositusjon

Artikkel 19 i [Lanzarotekonvensjonen](#) sier at «1. Hver part skal ved lovgivning eller på annen måte treffe de tiltak som er nødvendige for å sikre at følgende forsettlige atferd kriminaliseres:

- a. å rekruttere et barn til prositusjon eller bevirke at et barn deltar i prositusjon,
- b. å tvinge et barn til prositusjon eller profitere på eller på annen måte utnytte et barn for disse formål,
- c. å benytte seg av et barns prositusjon.

2. I denne artikkel menes med uttrykket «barneprositusjon», det forhold at et barn brukes til seksuelle aktiviteter mot et tilbud eller løfte om betaling i form av penger eller annen form for belønning eller motytelse, uavhengig av om betalingen, løftet eller motytelsen gis til barnet eller til en tredjeperson.»

Straffbare handlinger relatert til barneprositusjon i straffeloven og SSBs kriminalstatistikker

Forsettlig atferd knyttet til utnyttelse av barn til prositusjon som beskrevet i artikkel 19 er straffbart etter straffeloven §§ 257 og 309 ([Barne- og familiedepartementet, 2019, s. 39](#)). Disse bestemmelsene inngår i lovbruddstypene «Menneskehandel» og «Annet eller uspesifisert seksuallovbrudd», der prositusjon er knyttet til kode 1607, 1608, 1658 og 1662.

Tabell 3.2 Straffebestemmelser knyttet til barneprostitusjon, utsnitt fra Standard for lovbruddstype og korrespondanse til politiets lovbruddskoder¹², Menneskehandel og Annet eller uspesifisert seksuallovbrudd

Straffebestemmelse (strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 257 Menneskehandel	1607 - MENNESKEHANDEL - PROSTITUSJON (\$224) 1608 - MENNESKEHANDEL - PROSTITUSJON, GROV (\$224) 1610 - MENNESKEHANDEL - MENNESKEORGANER, GROV (\$224) 1611 - MENNESKEHANDEL - KRIGSTJ. I FREMMED LAND (\$224) 1612 - MENNESKEHANDEL - KRIGSTJ. I FREMMED LAND, GROV (\$224) 1613 - MENNESKEHANDEL - TVANGSARBEID (\$224) 1614 - MENNESKEHANDEL - TVANGSARBEID, GROV (\$224) 1615 - MENNESKEHANDEL - MENNESKEORGANER (\$224) 1658 - Menneskehandel, prostitusjon 1659 - Menneskehandel, tvangsarbeid 1660 - Menneskehandel, krigstjeneste 1661 - Menneskehandel, indre organer 1662 - Grov menneskehandel, prostitusjon 1663 - Grov menneskehandel, tvangsarbeid 1664 - Grov menneskehandel, krigstjeneste 1665 - Grov menneskehandel, indre organer 1666 - Slaveri 1667 - Forbund om slaveri 1668 - Menneskehandel tilrettelegge mv 1669 - Menneskehandel tilrettelegge mv - grov 1691 - Utleie lokale til utnyttelse arbeidskraft	4HZZZZ - Menneskehandel
§ 309 Kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige	1405 - PORNOGRAFI, SKRIFTER/FILM/VIDEO MV (\$204) 1408 - HALLIKVIRKS. TILBY, FORMIDLE, ETTERS. PROSTITUSJON (\$202) 1410 - PROSTITUSJON 1421 - PORNOGRAFI,SKRIFTER/BILDER/VIDEO MV VIA DATASYST. (\$204) 1427 - KJØP AV SEKSUELLE TJENESTER FRA PERSON UNDER 18 ÅR (\$203) 1428 - KJØP AV SEKSUELLE TJENESTER (\$202A) 1469 - Kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige 1470 - Fremvis/still av seksu overgr mot barn el seksualiserer barn 1474 - Hallikvirksomhet 1475 - Formidling av prostitusjon 1476 - Kjøp av seksuelle tjenester fra voksne 1477 - Pornografi 1478 - Utstillingsforbud 1498 - Seksuallovbrudd, diverse (strl. kap 26) 1499 - SEKSUALLOVBRUDD, DIVERSE 3899 - SEDELIGHET, DIVERSE	5ZZZZZ - Annet eller uspesifisert seksuallovbrudd

¹² Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
 Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

For bestemmelsene i straffeloven § 295 bokstav c og §§ 309 og 310 fører uvitenhet om barnets riktige alder ikke til straffrihet hvis tiltalte kan klandres for sin uvitenhet, jf. straffeloven § 307 annet punktum. Det stilles et strengere aktsomhetskrav for bestemmelsene listet opp i § 307 første punktum da disse primært beskytter mindreårighet og barn under den seksuelle lavalder ([Barne- og familiedepartementet, 2019, s. 39](#)).

Art. 20 Straffbare handlinger som dreier seg om barnepornografi

Artikkel 20 i [Lanzarotekonvensjonen](#) sier at

«1. Hver part skal ved lovgivning eller på annen måte treffe de tiltak som er nødvendige for å sikre at følgende forsettlig atferd kriminaliseres, når den er urettmessig:

- a. å produsere barnepornografi,
- b. å tilby barnepornografi eller gjøre det tilgjengelig,
- c. å distribuere eller overføre barnepornografi,
- d. å skaffe til veie barnepornografi til seg selv eller andre,
- e. å være i besittelse av barnepornografi,
- f. bevisst å skaffe seg tilgang til barnepornografi gjennom informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

2. I denne artikkel menes med «barnepornografi», ethvert materiale som visuelt framstiller et barn som er involvert i reelle eller simulerte eksplisitte seksuelle aktiviteter, eller enhver fremstilling av et barns kjønnskarakteristiske kroppsdeler, for hovedsakelig seksuelle formål.

3. Hver part kan forbeholde seg retten til helt eller delvis å unnlate å anvende nr. 1 bokstav a og e på produksjon og besittelse av pornografisk materiale

- som utelukkende består av simulerte representasjoner eller realistiske bilder av et ikke-eksisterende barn,
- med barn som har nådd den alder som er fastsatt i henhold til artikkel 18 nr. 2, når bildene produseres og besittes av dem med deres samtykke og utelukkende til deres eget private bruk.

4. Hver part kan forbeholde seg retten til helt eller delvis å unnlate å anvende nr. 1 bokstav f.»

Straffbare handlinger som dreier seg om barnepornografi i straffeloven og SSBs kriminalstatistikker

Forsettlig atferd knyttet til fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn (som tilsvarer «barnepornografi» som beskrevet i artikkel 20) er straffbart etter straffeloven § 311 (Fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn). I norsk lovgivning benyttes ikke begrepet «barnepornografi», da dette begrepet oppfattes som uklart, upresist og misvisende ([Barne- og familiedepartementet, 2019, s. 39](#)).

I SSBs standard for lovbruddstyper inngår brudd på § 311 i lovbruddstypen «Annet eller uspesifisert seksuallovbrudd» ([Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)).

Tabell 3.3 Straffebestemmelse, § 311, utsnitt fra Standard for lovbruddstype og korrespondanse til politiets politiets lovbruddskoder¹³, Annet eller uspesifisert seksuallovbrudd

Straffebestemmelse (strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 311 Fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn	1405 - PORNOGRAFI, SKRIFTER/FILM/VIDEO MV (\$204) 1408 - HALLIKVIRKS. TILBY, FORMIDLE, ETTERS. PROSTITUSJON (\$202) 1410 - PROSTITUSJON 1421 - PORNOGRAFI, SKRIFTER/BILDER/VIDEO MV VIA DATASYST. (\$204) 1427 - KJØP AV SEKSUELLE TJENESTER FRA PERSON UNDER 18 ÅR (\$203) 1428 - KJØP AV SEKSUELLE TJENESTER (\$202A) 1469 - Kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige 1470 - Fremvis/still av seksu overgr mot barn el seksualiserer barn 1474 - Hallikvirksomhet 1475 - Formidling av prostitusjon 1476 - Kjøp av seksuelle tjenester fra voksne 1477 - Pornografi 1478 - Utstillingsforbud 1498 - Seksuallovbrudd, diverse (strl. kap 26) 1499 - SEKSUALLOVBRUDD, DIVERSE 3899 - SEDELIGHET, DIVERSE	5ZZZZZ - Annet eller uspesifisert seksuallovbrudd

¹³ Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
 Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

Art. 21 Straffbare handlinger som gjelder et barns deltakelse i pornografisk opptreden

Artikkel 21 i [Lanzarotekonvensjonen](#) sier at

- «1. Hver part skal ved lovgivning eller på annen måte treffe de tiltak som er nødvendige for å sikre at følgende forsettlig atferd kriminaliseres:
- å rekruttere et barn til å delta i pornografisk opptreden eller bevirke at et barn deltar i slik opptreden,
 - å tvinge et barn til å delta i pornografisk opptreden eller profitere på eller på annen måte utnytte et barn for disse formål,
 - bevisst å være til stede ved pornografisk opptreden der barn deltar.
2. Hver part kan forbeholde seg retten til å begrense anvendelsen av nr. 1 bokstav c til tilfeller der barn er blitt rekruttert eller tvunget i samsvar med nr. 1 bokstav a eller b.»

Straffbare handlinger som gjelder et barns deltakelse i pornografisk opptreden i straffeloven og SSBs kriminalstatistikker

Forsettlige handlinger knyttet til barns deltakelse i pornografisk opptreden som beskrevet i artikkel 21 er straffbart etter straffeloven §§ 257, 305 og 310 ([Barne- og familiedepartementet, 2019, s. 39](#)). Disse inngår, som vist i tabell 3.4, i lovbruddstypene Menneskehandel, Seksuelt krenkende atferd, barn under 16 år (fra 1.10.2015) og Annet eller uspesifisert seksuallovbrudd.

Tabell 3.4 Straffebestemmelser knyttet til barns deltakelse i pornografisk opptreden, utsnitt fra Standard for lovbruddstype og korrespondanse til politiets politiets lovbruddskoder¹⁴, ulike typer vold- og seksuallovbrudd

Straffebestemmelse (strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 257 Menneskehandel	1607 - MENNESKEHANDEL - PROSTITUSJON (\$224) 1608 - MENNESKEHANDEL - PROSTITUSJON, GROV (\$224) 1610 - MENNESKEHANDEL - MENNESKEORGANER, GROV (\$224) 1611 - MENNESKEHANDEL - KRIGSTJ. I FREMMED LAND (\$224) 1612 - MENNESKEHANDEL - KRIGSTJ. I FREMMED LAND, GROV (\$224) 1613 - MENNESKEHANDEL - TVANGSARBEID (\$224) 1614 - MENNESKEHANDEL - TVANGSARBEID, GROV (\$224) 1615 - MENNESKEHANDEL - MENNESKEORGANER (\$224) 1658 - Menneskehandel, prostitusjon 1659 - Menneskehandel, tvangsarbeid 1660 - Menneskehandel, krigstjeneste 1661 - Menneskehandel, indre organer 1662 - Grov menneskehandel, prostitusjon 1663 - Grov menneskehandel, tvangsarbeid 1664 - Grov menneskehandel, krigstjeneste 1665 - Grov menneskehandel, indre organer 1666 - Slaveri 1667 - Forbund om slaveri 1668 - Menneskehandel tilrettelegge mv 1669 - Menneskehandel tilrettelegge mv - grov 1691 - Utleie lokale til utnyttelse arbeidskraft	4HZZZZ - Menneskehandel
§ 305 Seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år	1467 - Seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn u/16 år	5GAZZZ - Seksuelt krenkende atferd, barn under 16 år (fra 1.10.2015)
§ 310 Fremvisning av seksuelle overgrep mot barn eller fremvisning som seksualiserer barn	1405 - PORNOGRAFI, SKRIFTER/FILM/VIDEO MV (\$204) 1408 - HALLIKVIRKS. TILBY, FORMIDLE, ETTERSP. PROSTITUSJON (\$202) 1410 - PROSTITUSJON 1421 - PORNOGRAFI,SKRIFTER/BILDER/VIDEO MV VIA DATASYST. (\$204) 1427 - KJØP AV SEKSUELLE TJENESTER FRA PERSON UNDER 18 ÅR (\$203) 1428 - KJØP AV SEKSUELLE TJENESTER (\$202A) 1469 - Kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige 1470 - Fremvis/still av seksu overgr mot barn el seksualiserer barn 1474 - Hallikvirksomhet 1475 - Formidling av prostitusjon 1476 - Kjøp av seksuelle tjenester fra voksne 1477 - Pornografi 1478 - Utstillingsforbud 1498 - Seksuallovbrudd, diverse (strl. kap 26) 1499 - SEKSUALLOVBRUDD, DIVERSE 3899 - SEDELIGHET, DIVERSE	5ZZZZZ - Annet eller uspesifisert seksuallovbrudd

¹⁴ Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

Straffebestemmelsene avviker fra beskrivelsen i Lanzarotekonvensjonen på enkelte punkter: For bestemmelsene i straffeloven §§ 295, 299-306 og 309-310 og fører uvitenhet om barnets riktige alder ikke til straffrihet hvis tiltalte på noe punkt kan klandres for sin uvitenhet, jf. straffeloven § 307. Det stilles et strengere aktsomhetskrav for bestemmelsene listet opp i § 307 første punktum da disse primært beskytter mindreårighet og barn under den seksuelle lavalder 310 ([Barne- og familiedepartementet, 2019, s. 39](#)).

Art. 22 Korrumpert av barn

Artikkel 22 i Lanzarotekonvensjonen sier at «Hver part skal ved lovgivning eller på annen måte treffe de tiltak som er nødvendige for å kriminalisere en handling som går ut på forsettlig å bevirke, for seksuelle formål, at et barn som ikke har nådd den alder som er fastsatt i henhold til artikkel 18 nr. 2, er vitne til seksuelt misbruk eller seksuelle aktiviteter, selv om det ikke må delta.» ([Lanzarotekonvensjonen, 2007](#)).

Straffbare handlinger som gjelder korrumpert av barn i straffeloven og SSBs kriminalstatistikker

Forsettlig atferd knyttet til korrumpert av barn som beskrevet i artikkel 22 er straffbart etter straffeloven § 305 ([Straffeloven 2005](#), [Barne- og familiedepartementet, 2019, s. 39](#)). Denne inngår i lovbruddstypen Seksuelt krenkende atferd, barn under 16 år (fra 1.10.2015).

Tabell 3.5 Straffebestemmelse knyttet til korrumpert av barn, utsnitt fra Standard for lovbruddstype og korrespondanse til politiets lovbruddskoder¹⁵, Seksuelt krenkende atferd, barn under 16 år

Straffebestemmelse (strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 305 Seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år	1467 - Seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn u/16 år	5GAZZZ - Seksuelt krenkende atferd, barn under 16 år (fra 1.10.2015)

¹⁵ Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

Straffebestemmelsene avviker fra beskrivelsen i Lanzarotekonvensjonen på enkelte punkter: For bestemmelsene i straffeloven §§ 295, 299-306 og 309-310 og fører uvitenhet om barnets riktige alder ikke til straffrihet hvis tiltalte på noe punkt kan klandres for sin uvitenhet, jf. straffeloven § 307. Det stilles et strengere aktsomhetskrav for bestemmelsene listet opp i § 307 første punktum da disse primært beskytter mindreårighet og barn under den seksuelle lavalder ([Barne- og familiedepartementet, 2019, s. 39](#)).

Art. 23 Bearbeiding av barn for seksuelle formål

Artikkel 23 i Lanzarotekonvensjonen sier at «Hver part skal ved lovgivning eller på annen måte treffe de tiltak som er nødvendige for å kriminalisere et forsettlig forslag, ved hjelp av informasjons- og kommunikasjonsteknologi, fra en voksen om å møte et barn som ikke har nådd den alder som er fastsatt i henhold til artikkel 18 nr. 2, for det formål å begå en handling fastsatt som straffbar etter artikkel 18 nr. 1 bokstav a eller artikkel 20 nr. 1 bokstav a mot ham eller henne, når forslaget har vært etterfulgt av konkrete handlinger som leder frem til et slikt møte.» ([Lanzarotekonvensjonen, 2007](#)).

Straffbare handlinger som gjelder bearbeiding av barn for seksuelle formål i straffeloven og SSBs kriminalstatistikker

Forsettlig atferd knyttet til bearbeiding av barn for seksuelle formål («grooming») som beskrevet i artikkel 23 er straffbart etter straffeloven § 306 ([Straffeloven 2005](#), [Barne- og familiedepartementet, 2019, s. 39](#)). Brudd på denne bestemmelsen inngår i lovbruddstypen Seksuell handling, barn under 16 år.

Tabell 3.6 Straffebestemmelse, § 306, utsnitt fra Standard for lovbruddstype og korrespondanse til politiets lovbruddskoder¹⁶, Seksuell handling, barn under 16 år

Straffebestemmelse (strl. 2005)	Politiets lovbruddskoder 2024	Lovbruddstyper 2015
§ 306 Avtale om møte for å begå seksuelt overgrep	1418 - SEKSUELL HANDLING MM MED BARN U/16 ÅR (\$ 200,2.LEDD) 1429 - Grooming - Bygge opp tillit for å utnytte barn seksuelt 1466 - Seksuell handling med barn under 16 år 1468 - Avtale om møte for å begå seksuelt overgrep	5FAZZZ - Seksuell handling, barn under 16 år

¹⁶ Inneholder lovbruddskoder fra kodeverk før og etter 2015 (ny straffelov). Inaktive koder fremgår av [Standard for politiets lovbruddskoder](#)
Kilde: [Straffeloven, 2005](#), [Statistisk sentralbyrå, 2024b](#)

Det gjelder et unntak fra forsettskravet med hensyn til fornærmedes alder for flere av bestemmelsene i straffeloven som er listet opp her. Dette er av hensyn til uskyldpresumpsjonen og har sammenheng med andre bestemmelser om mindreaarighet i straffeloven. For bestemmelsene i straffeloven §§ 299-306 fører uvitenhet om barnets riktige alder ikke til straffrihet hvis tiltalte på noe punkt kan klandres for sin uvitenhet, jf. straffeloven § 307 første punktum ([Barne- og familiedepartementet, 2019, s. 39](#)).

Art. 24 Medvirkning og forsøk

Forsettlig atferd knyttet til medvirkning til og forsøk på handlinger som beskrevet ovenfor, jf. artikkel 24, er straffbart etter straffeloven §§ 15 og 16 ([Barne- og familiedepartementet, 2019, s. 39](#)).

Andre handlinger som regnes som seksuell utnyttning og seksuelt misbruk av barn i norsk straffelovgivning og i SSBs kriminalstatistikker

Ifølge [Regjeringens rapport om beskyttelse av barn mot seksuelt misbruk og utnyttning](#) er det også en rekke andre bestemmelser om seksuallovbrudd i straffeloven som kan regnes som seksuell utnyttelse og misbruk av barn, men som ikke er beskrevet under artikkel 18-23 over. Det gjelder § 304 som forbyr seksuell handling med barn under 16 år, samt § 292 om minstestraft for voldtekt til samleie mv., § 293 om grov voldtekt, § 294 om grovt uaktsom voldtekt, § 296 om seksuell omgang med innsatte mv. i institusjoner, § 297 om seksuell handling uten samtykke, § 298 om seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke, § 315 om hallikvirksomhet og formidling av prostitusjon, § 317 om pornografi og § 318 om utstilling av bilder av eksplisitt seksualisert karakter. Straffelovens bestemmelse om tvangsekteskap (§253), barneekteskap (§262 annet ledd), menneskehandel (§§ 257 og 258) er også relevante. Utlendingsloven § 40 femte ledd skal også forhindre vold mot og seksuelt misbruk av barn ([Barne- og familiedepartementet, 2019, s. 40](#)).

3.3. Typer av vold som omfattes av Barnekonvensjonen

Barnekonvensjonen pålegger statene å beskytte barn mot «alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning, herunder seksuelt misbruk» (artikkel 19). Barn skal beskyttes mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk (artikkel 34), og det skal forbys salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi (artikkel 1-2) ([Barnekonvensjonen, 1989](#)).

3.4. Har SSB statistikk om lovbruddstypene som inngår i Lanzarote- og Barnekonvensjonen?

I del 3.2 beskrev vi de ulike typene av lovbrudd som Lanzarotekonvensjonen krever kriminalisering av gjennom artikkel 18-23, og at disse handlingene er straffbare i henhold til norsk straffelovgivning. Vi har også vist hvilke lovbruddskoder- og typer i SSBs kriminalstatistikker som dekker disse straffebestemmelsene. SSB har altså lovbruddstyper- og koder om de handlingene som inngår i konvensjonens artikkel 18-23. Handlingene slik de er beskrevet i straffeloven avviker fra beskrivelsen i Lanzarotekonvensjonen for enkelte bestemmelser. Dette er omtalt under de aktuelle artiklene i del 3.2 over.

Av barn som utsettes for overgrep og seksuell utnyttelse, skjer en betydelig andel ved bruk av digitale verktøy, og omfanget av digitale seksuelle overgrep mot barn og unge er betydelig og økende ([Meld. St. 32 \(2024-2025\), s. 41](#)). SSB har ikke fast statistikk om internettrelaterte overgrep og seksuell utnyttelse av barn ved hjelp av digitale verktøy. På oppdrag for JD har SSB imidlertid publisert noe statistikk og analyser om dette temaet ([Dyrstad & Stene 2022](#)).

I del 2.3 og 3.2 beskrev vi hva SSB har av data og statistikk om fysisk og psykisk vold, mishandling og utnyttning og seksuelt misbruk. Vi har også vist hva SSB har av data og statistikk om prostitusjon,

barnepornografi og lovbruddstypen omsorgs- og familieforhold. I del 2.5 beskrev vi hva SSB har av statistikk som fordeler etter alder, kjønn, relasjon og geografisk plassering for henholdsvis offer og gjerningsperson.

4. Mangler eller kunnskapshull som SSBs kriminalstatistikker potensielt kan dekke

4.1. Typer lovbrudd

For at SSB skal kunne lage registerbasert statistikk om de typene av lovbrudd som inngår i artikkel 33-40 i Istanbulkonvensjonen, artikkel 18-23 i Lanzarotekonvensjonen og artikkel 19, 34 og 1-2 i barnekonvensjonen, må det være entydige bestemmelser i straffeloven og i kodeverket som politiet bruker til å registrere lovbrudd, ref. avsnittene om Lovbruddstyper- og koder i SSB registerbaserte kriminalstatistikker under del 2.3. Det må være tydelig akkurat hvilke lovbruddskoder som dekker de lovbruddstypene som inngår i de nevnte konvensjonene. Videre avklaringer om akkurat hvilke lovbestemmelser som inngår i de ulike etterspurte lovbruddstypene vil kunne gjøre at SSB kan lage statistikk om de lovbruddstypene der definisjonene er noe uklare.

4.2. Relasjon mellom offer og gjerningsperson

Som del av prosjektet [«Straffesakskjeden – fra anmeldt til dom: Mishandling i familieforhold og overgrep mot barn»](#), som vi omtalte i del 2.4.2 og 2.5, ble det vurdert om andre kilder og statistikker kunne tilføre datagrunnlagene mer informasjon om relasjonene mellom ofrene og gjerningspersonene. Basert på en gjennomgang av relevans og kvalitet på supplerende data som kunne være tilgjengelig, samt oppdragets avgrensning, ble det i det prosjektet ikke utviklet nye bearbeidingsprosesser eller koblinger eller innhentet nye data fra politiet. Det ble vurdert at det å lage en løsning som identifiserer relasjonene mellom personene som er involvert i de enkelte lovbruddshendelsene krever større endringer – både i data fra politiets straffesaksregistre og i SSBs metoder for å bearbeide disse ([Stene 2020, s. 15-16](#)).

Det finnes opplysninger i folkeregisteret, og de datagrunnlagene SSB bruker til befolkningsstatistikkene, som kan brukes til å gruppere personer i ut ifra livssituasjon og nære relasjoner. En rekke offisielle statistikker grupperer og skiller mellom personer i nære relasjoner, familie mm. Det publiseres relativt omfattende offisielle statistikker som viser omfang av befolkningen som er gift eller ikke (se statistikk over [Ekteskap og skilsmisser](#)), med fordelinger etter den offisielle standarden for sivil status ([Statistisk sentralbyrå, 1993](#)) og ulike varianter av denne (omtalt som «samlivsform», «samlivsstatus» osv.). befolkningsstatistikkene om [barn, familie og husholdninger](#) er det i tillegg kommet til langt mer detaljerte statistikker som viser hvem som inngår i ulike typer av familiegrupper ([Statistisk sentralbyrå, 2006a](#)) og hvilken type husholdning de bor i ([Statistisk sentralbyrå 2006b](#)). Disse grupperingene av familie- og husholdningsgruppene brukes også i andre typer av statistikk (f.eks. Inntekts- og formuesstatistikk og Boforhold) og som grunnlag for inndelinger i enkelte andre varianter – for eksempel i fordelinger av personer etter hvilke familiefaser de er i, som statistikkene for Sosial kontakt og Utsatthet og uro for lovbrudd fra leveårsundersøkelsene ([Stene 2020, s. 25](#)).

Opplysninger i folkeregisteret, og de datagrunnlagene SSB bruker til befolkningsstatistikkene, kan teknisk sett kobles til de fleste personene som er involvert i lovbrudd, enten de er registrert som ofre eller gjerningspersoner. Folkeregisteropplysningene, for eksempel per 1. januar i ett gitt år, sier imidlertid ikke noe om hvorvidt et lovbrudd har skjedd innenfor familien eller mellom andre personer i nære relasjoner. Det er heller ikke mulig å vite hvilken relasjon de involverte personene faktisk hadde på det tidspunktet som lovbruddet skjedde. Å vite om en sivilstatus eller familiefase var gjeldende på et nøyaktig tidspunkt, er særlig kritisk for å kunne beskrive vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn. Folkeregisteret kan heller ikke tilføre slike opplysninger til personer som ikke har registrert bosted i Norge, som er en ikke uvesentlig gruppe av personer i kriminalstatistikkene ([Stene 2020, s. 25-26](#)).

I politiets saksbehandlingssystem (BL) er det i dag flere mulige måter å registrere informasjon omkring sivilstand eller relasjon mellom offer og gjerningsperson på, ved opprettelse av en anmeldelse og i saksbehandlingen av et lovbrudd. I de neste avsnittene beskrives disse mulighetene.

Registrering av sivilstand i BL

De opplysningene om sivilstatus som ligger i politiets egne personregistre kan være en mulig datakilde for si mer om nære relasjoner mellom offer og gjerningsperson. I datagrunnlagene til statistikkene over henholdsvis Anmeldte lovbrudd og ofre og Etterforskede lovbrudd innhenter SSB feltet «sivilstand», men disse opplysningene brukes verken indirekte eller direkte i dagens offisielle kriminalstatistikker.

SSB har vært i kontakt med IKT-prosessforvalter for straffesakssystemene i politiet om registrering av både sivilstatus og relasjon mellom fornærmet og gjerningsperson i BL, og vi gjengir her opplysninger mottatt derfra:

Ved opprettelse av en straffesak, og innregistrering og/eller oppdatering av opplysninger omkring en person som er registrert i folkeregisteret (FREG), hentes informasjon om sivilstand⁶ fra FREG. Dersom det ikke skjer oppdateringer for en person mot FREG, vil «sivilstand» følgelig gjelde for tidspunktet saken ble opprettet i BL, og informasjonen blir ikke nødvendigvis oppdatert i etterkant ettersom det ikke er noe automatisk oppdatering mot FREG i BL. Det kan likevel skje oppdateringer av sivilstand, der (ny) informasjon hentes fra FREG, ved registrering av nye forhold/lovbrudd på personen eller oppdatering av personprofilen mot FREG. Informasjon om sivilstand i BL for personer registrert i FREG vil således, ikke nødvendigvis vise til sivilstand ved gjerningstidspunktet eller anmeldelsestidspunktet.

For opprettelse av personer som ikke er registrert i folkeregisteret (FREG), det vil si for personer som ikke er eller har vært bosatte i Norge, er registrering av «sivilstand» en manuell prosedyre som gjennomføres ved registrering av sak i BL eller oppdatering av personprofil. Informasjon om sivilstand hentes fra avhør eller annen informasjon som har fremkommet i saken. Ved innregistrering kan følgende kategorier velges: Ugift, samboer, gift, enke/enkemann, skilt, separert, registrert partner, separert partner, skilt partner og gjenlevende partner. Feltet for «sivilstand» er ikke obligatorisk å fylle ut, og det svekker dermed datakvaliteten.

Det kan altså være mulig å kombinere folkeregistrerte opplysninger med personopplysninger fra politiets register, slik det i dag gjøres for blant annet statsborgerskap og bosted i flere av de offisielle kriminalstatistikkene⁷. Men, som vi allerede har omtalt, kan verken politi- eller folkeregistrerte opplysninger si oss noe om den registrerte statusen gjelder før, samtidig eller etter gjerningstidspunktet for lovbruddet. Vi vet heller ikke om det er en beskrivelse av sivilstatus på de andre sentrale tidspunktene i straffesaksprosessen. Disse opplysningene bidrar heller ikke til å avklare hvilke relasjoner de direkte involverte partene i en straffesak har overfor hverandre.

Registrering av relasjon i BL

I politiets saksbehandlingssystem for straffesaker, BL, er det i dag flere semistrukturerte måter å registrere informasjon omkring relasjon mellom offer og gjerningsperson på, ved opprettelse av en

⁶ Følgende kategorier for sivilstand i FREG overføres til BL: Ugift, gift, separert, skilt, enke/enkemann, registrert partner, separert partner, skilt partner, gjenlevende partner, uoppgitt (blir blankt felt i BL). I BL er det i tillegg et valg som heter «samboer»

⁷ Se f.eks. definisjoner i Om statistikken på statistikksiden for [Etterforskede lovbrudd](#) eller [Straffereaksjoner](#)

anmeldelse og saksbehandlingen av et lovbrudd. Det er imidlertid ikke obligatorisk for politiet å registrere strukturerte opplysninger om relasjon. De mest relevante i denne sammenheng er;

1. Politiet kan registrere relasjon mellom personer knyttet til et lovbrudd ved å benytte feltet «Angi relasjon» - et påbudt fritekstfelt opprettes hvor informasjon omkring relasjon kan legges inn, eller ved å benytte feltet «Ubeslektet og uforbundet» (som betyr at det ikke er noen relasjon). Informasjon omkring relasjon innhentes gjennom rutine⁸ for avhør av fornærmede og vitner.
2. Relasjon kan også registreres ved bruk av koder for modus operandi⁹ knyttet til det registrerte lovbruddet. Disse skiller på overordnet nivå mellom «Relasjon, familie» og «Relasjon, øvrige» - med egne underliggende koder for 'type relasjon'. «Kjæreste» inngår her som en egen underkategori innen «Relasjon, øvrige».

Modus operandi er per i dag ikke obligatorisk å registrere for alle typer lovbrudd i BL. For flere lovbruddstyper foreligger det imidlertid en såkalt 'tvungen modus' ved registrering. Tvungen modus innebærer et krav om å fylle ut informasjon om modus knyttet til de aktuelle lovbruddene. Dette gjelder blant annet for enkelte typer voldslovbrudd.

SSB har undersøkt det samlede omfanget av registreringer på henholdsvis modus «Relasjon, familie» og «Relasjon, øvrige», for utvalgte typer av vold- og mishandlingslovbrudd, for å få et inntrykk av registreringspraksis omkring modus i slike saker. Helt konkret har vi sett på omfanget av slike registreringer i datagrunnlaget til statistikken over Anmeldte lovbrudd og ofre, og lovbruddstypene; «mishandling i nære relasjoner (inkl. grov), kroppskrenkelser (inkl. grov) og kroppsskade (inkl. grov), i perioden 2015-2024. Det fremkommer her at av alle lovbrudd registrert som mishandling i nære relasjoner (inkl. grov) så er om lag 15 prosent registrert med moduskoder for «relasjon». Tilsvarende gjelder dette for henholdsvis om lag 8 og 5 prosent av de registrerte kroppskrenkelsene (inkl. grov) og kroppsskadene (inkl. grov). Det er mulig å registrere *flere modus* knyttet til et lovbrudd, og vi har her sett på om det i noen av tilfellene finnes registreringer av «relasjon» som modus.

Politi- og påtalemyndigheten har også mulighet til å merke voldslovbrudd begått i nære relasjoner som «familievold», ved bruk av den såkalte «familievoldsknappen» (se også omtale av dette i del 2.4). Dette gjøres ved egen avhuking i BL ved registrering av en anmeldelse, og frem til lovbruddet har endelig rettskraftig avgjørelse. For saker som gjelder mishandling i nære relasjoner har disse hatt en automatisk merking ("sakskategorien familievold") fra og med BL versjon 4.11, våren 2010.

At sakene omhandler mishandling i nære relasjoner, eller «familievold», gir imidlertid ikke direkte informasjon om type relasjon mellom offer og gjerningsperson.

⁸ Alle dokumenter og de fleste arbeidsoppgaver/oppfølginger i en straffesak produseres ved hjelp av rutiner i BL. Hver rutine inneholder et sett med standardiserte rutinetrinn/arbeidsoppgaver, som enten er påminnelser i etterforskningen, et obligatorisk gjøremål eller et frivillig gjøremål.

⁹ Modus operandi i straffesak er en merking av fremgangsmåte, handlingsmønster og/eller andre kjennetegn ved det registrerte lovbruddet

5. Hvordan er de konkrete rapporteringsforpliktelsene løst i andre land?

5.1. Innhenting av informasjon fra andre offisielle statistikkprodusenter

Som en del av kunnskapskartleggingen i dette forprosjektet har vi innhentet informasjon omkring hvordan andre produsenter av offisiell kriminalstatistikk jobber med statistikk og statistikkutvikling i henhold til kravene i Istanbulkonvensjonens artikkel 11.1.a.

I den forbindelse har vi sendt en forespørsel til offisielle statistikkprodusenter i henholdsvis Danmark (Danmarks Statistik), Sverige (Bråttförebyggande Rådet (BRÅ)), Finland (Statistikcentralen) og Nederland (Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)). Vi har fått tilbakemelding fra henholdsvis Sverige, Finland og Danmark.

I henvendelsen har vi blant annet etterspurt informasjon om hvilket arbeid knyttet til statistikkutvikling som er gjennomført hos de ulike statistikkprodusentene i etterkant av implementeringsrapporten som ble levert til GREVIO, og hva som eventuelt gjenstår for å i enda større grad kunne levere statistikk og data etter forpliktelsene i artikkel 11. 1. a. Deler av tilbakemeldingene er gjengitt under.

Hvordan Sverige, Danmark og Finland publiserer statistikk i henhold til Istanbulkonvensjonens artikkel 11.1.a, er omtalt i del 6.3.

Sverige og Finland har relasjonsstatistikk

Både Finland og Sverige (BRÅ) publiserer i dag noe offisiell registerbasert kriminalstatistikk som inneholder relasjon mellom offer og gjerningspersoner.

Sverige (BRÅ) har utviklet egne lovbruddskoder som inneholder særskilt informasjon om offerets alder og relasjon til gjerningsperson. Dette er innført for flertallet av lovbruddstyper i den offisielle lovbruddsstatistikken (anmälda brott, handlagda brott, handlagda brottsmisstankar, misstänkta personer). Inndelingen i detaljerte relasjonstyper er innført for lovbrudd mot kvinner og menn over 18 år. Se bl.a. [Anmälda Brot 2024](#). BRÅ opplyser imidlertid at det ved utviklingen av nye lovbruddskoder er avveininger mellom kodens kvalitet og nytteverdi, sett opp mot den økte byrden for oppgavegiverne. Brå har i flere kvalitetsstudier vist at mer detaljerte lovbruddskoder generelt har lavere kvalitet på grunn av en større andel feilregistreringer.

[Finlands kriminalstatistikk](#) om vold i hjemmet og vold i nære relasjoner (se f.eks [Tabell 14cf](#)) er utarbeidet på grunnlag av registerdata om lovbrudd registrert av politiet. Opplysninger om bosted, familiesituasjon og barn, foreldre, ektefeller og registrerte partnere fra Statistisk sentralbyrås data er koblet til fornærmede og mistenkte i politiets Patja-system for kriminalitetsrapportering. Det er fastslått om fornærmede og mistenkte bor sammen basert på opplysninger om familiesituasjon og bosted. For ektepar sammenlignes tidspunktet for lovbruddet med tidspunktet for inngåelse av ekteskapet og eventuelt skilsmisstedato. Det tas også hensyn til tilfeller der fornærmede og mistenkte har bodd sammen i året før det statistiske referanseåret, og det gjøres en vurdering av om fornærmede og mistenkte har felles barn. Hvis fornærmede og mistenkte er samboere, ektefeller, eller tidligere samboere eller ektefeller, inkluderes de først og fremst i disse kategoriene, og først deretter vurderes det om de har felles barn.

Danmarks Statistik publiserer per i dag ikke statistikk som fordeler på relasjon mellom offer og gjerningsperson. De har imidlertid, i samarbeid med dansk politi, igangsatt et arbeid med å utvikle et register med informasjon som belyser forholdet mellom offer og gjerningsperson. Data fra

politiet kombineres her med deres eget befolkningsregister, hvor det er opplysninger om sivilstand. I januar 2026 ble [registeret om relasjon mellom offer og gjerningsperson tilgjengeliggjort](#).

Mangel på straffesakskjedestatistikk

Verken Sverige, Finland eller Danmark publiserer årlig straffesakskjedestatistikk, som følger et lovbrudd fra anmeldelse til rettskraftig dom. I Sverige (BRÅ) pågår det et forberedende, mer teknisk arbeid for å kunne gjøre det mulig å følge straffesaker fra tiltale til dom, samt lage statistikk om dette. Dette er et relativt omfattende arbeid, og et grovt anslag er at rapportering av slik statistikk tidligst kan bli mulig om 2–3 år.

Finland har, i likhet med SSB, publisert [straffesakskjedestatistikk i en rapport](#) der enkelte lovbruddstyper er fulgt gjennom straffesakskjeden.

5.2. Internasjonal standard for klassifisering av kriminalitet (ICCS)

Når en ser til hvordan andre land lager kriminalstatistikk, er det verdt å nevne at det finnes et globalt, statistisk rammeverk for klassifisering av kriminalitet.

«International Classification of Crime for Statistical Purposes» (ICCS) er en internasjonal statistisk standard utviklet av UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) for å klassifisere og rapportere kriminalitet på en sammenlignbar måte mellom land. Målet er å skape en felles måte å klassifisere lovbrudd på, som kan brukes uavhengig av ulike rettssystemer og lovverk. Et grunnprinsipp i ICCS er at klassifiseringen av lovbrudd er basert på handlingene/atferden som utgjør et lovbrudd. Andre kjennetegn ved lovbruddshandlingen, som modus, kontekst og relasjoner, er ikke en del av selve lovbruddskategoriene.

I ICCS oppfordres det til å bruke tilleggsvariabler («disaggregating variables») som bør registreres sammen med selve lovbruddskategorien. Dette er variabler som gjør det mulig å bryte ned statistikken etter relevante tilleggs kategorier, som relasjon mellom offer og gjerningsperson og i hvilke situasjoner lovbruddet skjer ([Eurostat, 2017](#), [UNODC, 2015](#)).

Sentralt i ICCS er altså et prinsipp om at lovbruddskategoriene bør inneholde informasjon om lovbruddshandlinger, mens andre opplysninger om blant annet offer, gjerningsperson, relasjon og gjerningssted bør være tilleggsinformasjon.

6. Framtidig samarbeid om statistikkutvikling, rapportering og formidling av statistikk

Som del av dette forprosjektet skal SSB vurdere muligheten for et fremtidig samarbeid mellom JD og SSB om statistikkutvikling, rapportering og formidling av statistikk om vold mot kvinner, vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Målet er å kunne innhente kunnskap om utviklingstrekk og rapportere om håndhevelse av konvensjonsforpliktelser på en effektiv måte, med leveranser av tall og analyse som er kvalitetssikrede og sammenlignbare over tid.

Vi vil videre først beskrive noen forholdsvis enkle forslag til fremtidig samarbeid om statistikkutvikling, som kan gjennomføres på kortere sikt. Vi foreslår deretter andre mulige forslag til videre samarbeid som er mer omfattende, og som krever mer utvikling. Disse kan eventuelt gjennomføres på lengre sikt.

6.1. Forslag til videre samarbeid, minst omfattende (kortere sikt)

- Videre samarbeid om hvilke av SSBs lovbruddstyper- eller koder som kan inngå i definisjonene av de ulike lovbruddshandlingene slik de er definert i de ulike konvensjonene
- Videre dialog om muligheten for å [bestille spesialkjørt statistikk](#) om kategorier som er etterspurt i konvensjonene, og som ikke ligger i SSBs statistikkbank. Det er for eksempel i prinsippet mulig å lage kategorier med utgangspunkt i lovbruddstypen Mishandling i familieforhold som kun inneholder lovbruddskodene «uten legemskrenkelse», og med utgangspunkt i politiets lovbruddskoder lage andre lovbruddskategorier enn de som inngår i SSBs lovbruddstyper
- Lage oppdaterte tabeller med straffesakskjedestatistikk, jf. Rapporten [Fra Overgrep til straff](#) (Statistikk om familievold og lovbrudd mot barn i straffesakskjeden 2010–2017)

6.2. Forslag til videre samarbeid, mer omfattende (lengre sikt)

- Utrede og teste muligheten for å bruke informasjon om lovbrudd registrert ved den såkalte «familievoldsknappen» (jf. omtale av denne i del 2.4 og 4.2) til å lage mer dekkende statistikk om vold og overgrep i nære relasjoner
- Kartlegge og teste muligheter for å lage statistikk som inkluderer relasjon mellom offer og gjerningsperson. Dette kan for eksempel innebære å bruke opplysninger i folkeregisteret (for eksempel sivilstand og bosted), og de datagrunnlagene SSB bruker til befolkningsstatistikkene til å koble til personer som er involvert i lovbrudd, enten de er registrert som ofre eller gjerningspersoner
- Utrede muligheten til å lage mer detaljert statistikk om seksuelle overgrep mot barn, og som for eksempel belyser omfanget ved bruk av digitale verktøy

6.3. Formidling av statistikk om vold mot kvinner, vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn

Som del av dette forprosjektet skal SSB også vurdere muligheten for at ssb.no skal kunne fungere som en samlende landingsside for nasjonal statistikk om temaene som inngår her, etter modell av nettsiden [Bærekraftsmålene - Nasjonale indikatorer – SSB](#).

Det er per nå ikke avklart hvordan eksisterende statistikk eventuelt kan brukes til å kategorisere og publisere de kategoriene av vold mot kvinner, vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn som er definert i konvensjonene. Per i dag mener vi det er mest hensiktsmessig at en eventuell samleside for statistikk i henhold til kravene i konvensjonene presenteres av andre enn SSB.

Det kan imidlertid vurderes om SSB kan overta ansvaret for en slik samleside, dersom vi ser at det kan ha potensiale for å videreutvikle statistikk som etterspørres av konvensjonen.

Hvordan publiserer andre statistikkprodusenter statistikk i henhold til Istanbulkonvensjonens artikkel 11.1.a?

Som en del av kunnskapskartleggingen i dette forprosjektet har vi spurt enkelte andre offisielle statistikkprodusenter om hvilken form dataene som samles inn etter artikkel 11.1a i Istanbulkonvensjonen offentliggjøres eller rapporteres (rapport, nettside, tabeller, e.l.).

I Sverige (Brå) samles og publiseres opplysningene som skal utarbeides i henhold til Istanbulkonvensjonen i stor grad som del av den offisielle statistikken. Brå publiserer ikke samlet statistikk eller egne rapporter tilpasset Istanbulkonvensjonen. Offisiell statistikk og tilhørende opplysninger publiseres alltid, men i varierende form, på Brås nettsider, med statistiske tabeller, en deskriptiv resultatrapport og en kvalitetsrapport. For enkelte sentrale produkter publiseres også mer omfattende metode- og tolkningsstøtte samt tekniske rapporter. For tiden publiseres det to separate kriminalstatistikker, med totalt åtte utgivelser per år.

Også i Danmark (Danmark Statistik) publiseres statistikk om temaer som inngår i Istanbulkonvensjonen kun som del av deres generelle publiseringer. De har ikke samlet oversikt over hvordan de enkelte utgivelser relaterer seg til kravene i artikkel 11 i konvensjonen.

Statistikkbyrået i Finland (Statistikcentralen) har på sine side en egen [temaside om kjønnsbasert vold og vold i nære relasjoner](#).

7. Oppsummering

I dette notatet er det beskrevet hva som er etterspurt av statistikk i Istanbulkonvensjonen, og Lanzarote- og Barnekonvensjonen, og hva SSB har av registerbasert data og statistikk om det som etterspørres. Vi har vist hvor det foreligger kunnskapshull, og satt opp noen forslag til videre samarbeid om statistikkutvikling, både på kort og lengre sikt.

Data om offer og gjerningsperson bør være brutt ned etter kjønn, alder, type vold, relasjon mellom offer og gjerningsperson og geografisk plassering, og det er beskrevet hva SSB har av statistikk som dekker dette. SSB har statistikk om bl.a. relasjon mellom offer og gjerningsperson i statistikken om utsatthet og uro for lovbrudd, basert på levekårsundersøkelsen. Kartleggingen gjort i dette notatet er imidlertid basert på hva som inngår i datagrunnlagene til de registerbaserte kriminalstatistikkene.

Vi har vist hvilke straffbare handlinger det bør samles inn og rapporteres data for, og for Istanbulkonvensjonen omfatter dette psykisk vold, forfølgelse, fysisk vold, seksuell vold inkludert voldtekt, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, tvungen abort eller tvungen sterilisering og seksuell trakassering. Ifølge Lanzarotekonvensjonen skal seksuelt misbruk, straffbare handlinger som dreier seg om henholdsvis barneprostitusjon, barnepornografi, barns deltakelse i pornografisk opptreden, korrumperting av barn og bearbeiding av barn for seksuelle formål kriminaliseres. Barnekonvensjonen pålegger statene å beskytte barn mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttelse, herunder seksuelt misbruk.

Kunnskapskartleggingen viser blant annet at SSB:

- Har data og statistikk om mange av lovbruddshandlingene som skal være kriminalisert i henhold til konvensjonene, men det er ikke alltid et én-til-én-forhold mellom lovbrudd i disse konvensjonene og lovbruddstyper i SSBs kriminalstatistikker
- Har statistikk med tidsserier som viser typer av vold der kvinner ifølge anmeldelsene er overrepresentert som ofre
- Har data og statistikk i tidsserier om blant annet **kjønn** og **alder** for henholdsvis offer og gjerningsperson, samt en del informasjon om **bosted/gjerningssted** (i hovedsak fylkesnivå)
- Ikke har statistikk som viser type **relasjon mellom offer og gjerningsperson**, men har statistikk om enkelte typer lovbrudd begått i nære relasjoner, blant annet Mishandling i nære relasjoner. Denne typen omfatter imidlertid ikke partnere som ikke har bodd sammen, og er ikke dekkende for alle handlinger som beskrives som vold i nære relasjoner i konvensjonen. SSB har annen informasjon i datagrunnlagene som potensielt kan brukes til å lage mer dekkende statistikk om vold og overgrep i nære relasjoner, og med mer opplysninger om den konkrete relasjonen mellom offer og gjerningsperson.
- Ikke har fast statistikk om internetrelaterte overgrep og seksuell utnyttelse av barn ved hjelp av digitale verktøy

De lovbruddene som havner i kriminalstatistikkene, er de lovbruddene som er anmeldt til eller av politiet og som deretter går gjennom de ulike stadiene av rettssystemet. Det begås imidlertid mange lovbrudd som aldri blir oppdaget, eller som oppdages uten å bli anmeldt. Ofrene for disse lovbruddene blir da heller ikke registrert, og i tillegg forblir mange gjerningspersoner ukjent etter at en sak er anmeldt og ferdig etterforsket. Man må ha i mente at det er slike «mørketall» når man skal bruke kriminalstatistikk til å beskrive fenomenene som konvensjonen prøver å bekjempe. Endringer fra et år til et annet kan ha mange forklaringer. De registerbaserte kriminalstatistikkene må suppleres med andre kilder. Omfangsundersøkelser i befolkningen som gjennomføres jevnlig - som også har spørsmål om relasjon - må derfor supplere disse statistikkene.

Referanser

- Barne- og familiedepartementet. (u.å). *FNs barnekonvensjon*. Regjeringen.no. Hentet 10. mars 2026 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/innsiktsartikler/fns-barnekonvensjon/id2519764/>
- Barne- og familiedepartementet. (2019). *Beskyttelse av barn mot seksuelt misbruk og utnyttning. Norges gjennomføring av Lanzarote konvensjon*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rapport-om-beskyttelse-av-barn-mot-seksuelt-misbruk-og-utnyttning/id2655049/>
- Brottsförebyggande rådet. (2024). *Anmälda brott. Slutlig statistik*. https://bra.se/download/18.41109aad195b25241f8100bd/1742813031262/Statistikrapport_anmalda_2024.pdf
- Dyrstad, K. M. & Stene, R. (2022, 8. desember): *Anmeldte seksuallovbrudd i endring*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/artikler/anmeldte-seksuallovbrudd-i-endring>
- Council of Europe. (2025). *Data collection mechanisms on child sexual exploitation and sexual abuse: Implementation report*. Lanzarote Committee. <https://rm.coe.int/implementation-report-data-collection-mechanisms-on-child-sexual-explo/488028402a>
- Council of Europe. (2022). *Mid-term Horizontal Review of GREVIO baseline evaluation reports*. <https://edoc.coe.int/en/violence-against-women/11030-mid-term-horizontal-review-of-grevio-baseline-evaluation-reports.html>
- Council of Europe. (2015). *1st implementation report: Protection of children against sexual abuse in the circle of trust – The framework*. Lanzarote Committee. <https://rm.coe.int/1st-implementation-report-protection-of-children-against-sexual-abuse-/16808ae53f>
- Council of Europe. (2011). *Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*. <https://rm.coe.int/1680a48903>
- Council of Europe. (2007). *Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse*. <https://rm.coe.int/16800d3832>
- Danmarks statistik. (2026). *Nytt grunddataregister om relation mellem offer og gerningsperson*. <https://www.dst.dk/da/TilSalg/data-til-forskning/nyt-og-meddelelser/2026/KROG>
- Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen). CETS 210. (2011). <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/2011-05-11-22>
- Europarådets konvensjon om vern av barn mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk (Lanzarotekonvensjonen), CETS 201. (2007). <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/2007-10-25-25>
- Eurostat. (2017). *EU guidelines for the International Classification of Crime for Statistical Purposes – ICCS (2017 edition)*. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/8305054/KS-GQ-17-010-EN-N.pdf>
- FNs konvensjon om barns rettigheter (barnekonvensjonen). (1989). https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- FNs komité for barnets rettigheter. 2025. *Avsluttende merknader til Norges syvende periodiske rapport*. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/contentassets/e345ff87a7e549ca84eb160b381300e5/avsluttende-merknader-til-norges-syvende-periodiske-rapport.pdf>

- FNs komité for barnets rettigheter. 2003. *Generell kommentar nr. 5: Generelle tiltak for gjennomføring av barnekonvensjonen (CRC/GC/2003/5)*. Barne- og likestillingsdepartementet (norsk oversettelse). <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnets-rettigheter/generell-kommentar-5---31-8-09.pdf>
- Government of Norway (2025). *Report submitted by Norway pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (First thematic round)*. <https://rm.coe.int/state-report-first-thematic-evaluation-norway/488028b5e1>
- Government of Norway (2020). *Report submitted by Norway pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*. <https://rm.coe.int/grevio-inf-2020-15/16809f9e09>
- GREVIO. (2022a). *GREVIO Baseline Evaluation Report Norway (2022)*. <https://rm.coe.int/grevio-inf-2022-30-report-norway-eng-pour-publication/1680a923f8>
- Haapakangas, K., & Lipasti, L. (2025). *Naisiin kohdistuvien väkivaltarikosten eteneminen rikosprosessissa: Tilastotietoa*. Oikeusministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/d3a40eff-fca1-47f2-bc44-a343a8eb6d4d>
- Hennum, R. H. (2022). *Kjønn og straffeapparatet: særlig om voldslovbrudd. I Kjønn og rett (kapittel 9)* (Cappelen Damm Akademisk). <https://cdforskning.no/cdf/catalog/book/164>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2025, 1. juli). *I dag trer samtykkeloven i kraft*. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/i-dag-trer-samtykkeloven-i-kraft/id3113434/>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2022). *Comments submitted by Norway on GREVIO's final report on the implementation of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report)*. <https://rm.coe.int/grevio-inf-2022-37-eng-comments-of-the-norwegian-government/1680a9227d>
- Meld. St. (2024-2025). *Trygg oppvekst i et digitalt samfunn*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/80c92b329dc14f72a6a0444656c57376/no/pdfs/stm202420250032000dddpdfs.pdf>
- NOU 2024: 13 (2024). *Lov og frihet. Negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, psykisk vold og ufrivillig utenlandsopphold – juridiske problemstillinger og forslag til regelverksendringer*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/69dc76735a1f4f2a93ac0cdbcad0c72e8/no/pdfs/nou202420240013000dddpdfs.pdf>
- Prop. 36 S (2023-2024) *Opptappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner*. Justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/9f13c290967946d9b9ccf721bcfa58b8/no/pdfs/prp202320240036000dddpdfs.pdf>
- Riksadvokaten. (2023). *Rundskriv om nære relasjoner. (nr. 2/2023)*. <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2024/12/Rundskriv-2-2023-vold-i-naere-relasjoner.pdf>
- Riksrevisjonen. (2022). *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner Dokument 3:8 (2021–2022)*. <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2021-2022/myndighetenes-innsats-mot-vold-i-naere-relasjoner2.pdf>
- Statistikcentralen. (2026a). *Statistics on offences and coercive measures*. <https://stat.fi/en/statistics/rpk>
- Statistikcentralen. (2026b). *Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta*. <https://stat.fi/meta/tilastoinnin-kehittaminen/sukupuolistunut-vakivalta.html>

Statistisk sentralbyrå. (u.å.-a). *Statistikk på oppdrag*. Hentet 10.03.2026 fra:

<https://www.ssb.no/statistikk-pa-oppdrag>

Statistisk sentralbyrå. (u.å.-b). *Tilgang til mikrodata*. Hentet 10.03.2026 fra: <https://www.ssb.no/data-til-forskning/utlan-av-data-til-forskere>

Statistisk sentralbyrå. (2025a, 26. mai). Anmeldte lovbrudd og ofre. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/statistikk/anmeldte-lovbrudd-og-ofre>

Statistisk sentralbyrå. (2025b, 26. mai). Tabell 08637: *Personoffer for anmeldte lovbrudd, etter type hovedlovbrudd og alder. Antall 2004-2024*. <https://www.ssb.no/statbank/table/08637>

Statistisk sentralbyrå. (2025c, 26. mai). *Aldri før er det anmeldt flere bedragerier*.

<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/statistikk/anmeldte-lovbrudd-og-ofre/artikler/aldri-for-er-det-anmeldt-flere-bedragerier>

Statistisk sentralbyrå. (2025d, 10. juli). Etterforskede lovbrudd. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/statistikk/etterforskede-lovbrudd>

Statistisk sentralbyrå. (2025e, 10. juli). *Stadig færre lovbrudd blir oppklart*. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/statistikk/etterforskede-lovbrudd/artikler/stadig-faerre-lovbrudd-blir-opplart>

Statistisk sentralbyrå. (2025f, 18. juni). Straffereaksjoner. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/statistikk/straffereaksjoner>

Statistisk sentralbyrå. (2025g, 9. oktober). Fengslinger. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/statistikk/etterforskede-lovbrudd>

Statistisk sentralbyrå. (2024a, 10. mai). Utsatthet og uro for lovbrudd, levekårsundersøkelsen. <https://www.ssb.no/vold>

Statistisk sentralbyrå. (2024b). *Korrespondanse fra Lovbruddstyper 2015 til Politiets lovbruddskoder 2024*. <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/153/korrespondanser/2574>

Statistisk sentralbyrå. (u.å.). *Klassifikasjoner og kodelister (Klass)*. <https://www.ssb.no/klass/>

Statistisk sentralbyrå. (2024c). *Standard for lovbruddskoder*. <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/153>

Statistisk sentralbyrå. (2023, 18. desember). Arbeidsmiljø, levekårsundersøkelsen.

<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/arbeidsmiljo-sykefravaer-og-arbeidskonflikter/statistikk/arbeidsmiljo-levekarsundersokelsen>

Statistisk sentralbyrå. (2017a). *Standard for lovbruddstyper*.

<https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/146>

Statistisk sentralbyrå. (2015). *Færre unge voksne ofre for tyveri og vold*. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/lovbruddo/aar/2015-10-13>

Statistisk sentralbyrå. (2006a). *Standard for gruppering av familier*.

<https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/17>

Statistisk sentralbyrå. (2006b). *Standard for gruppering av husholdninger*.

<https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/37>

Statistisk sentralbyrå. (1993). *Standard for sivilstand*.

<https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/19/versjoner>

- Stene, R. J. (2020). *Fra overgrep til straff*. Rapporter 2020/22, Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/fra-overgrep-tilstraff>
- Stene, R. J. (2017, 6. mars). *De nye kriminalstatistikkene. Ny standard for klassifisering av lovbrudd*.
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/de-nye-kriminalstatistikkene>
- Straffeloven. (2005). *Lov om straff (straffeloven)* (LOV-2019-06-21-52). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/2005-05-20-28>
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2015). *International classification of crime for statistical purposes (ICCS)*. Version 1. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/crime/ICCS/ICCS_English_2016_web.pdf